

Egy magyar jakobinus könyvtára

(Hajnóczy József könyvei
az Országos Széchényi Könyvtárban)

WIX GÖRGYNE

„Integer vitae, scelerisque purus...” Ha olykor visszacsendül fülembé ez a régen bemagolt Horatius-i memoriter, mindannyiszor Hajnóczy Józsefet idézi elém. Számomra ő testesíti meg a „Büntelen lelkű, makulátlan ember”-t¹, a legnemesebb jellemet, akiről tanultam vagy olvastam. Kazinczy Ferenc, amikor a jakobinusokról s a velük való kapcsolatáról kellett vallania, Hajnóczyt úgy festette le, „mint egy újabb idők Socratesét”. A *Fogságom naplója* lapjain így ír róla: „Én tisztább lelkű, nemzete dicséért inkább lángoló, tudósabb, fáradhatatlanabb embert nem ismerek, nem nemesebb lelkűt, nem bölcsébbet.”² Amikor a jakobinus perben ítéletet hirdettek, és Zsigray elájult, Szentmarjay „szörnyű tüsszel” tett szemrehányást, amiért kegyelemmel hitegették, ha mindent bevall, Laczkovics káromkodott és a csuhást (Martinovicsot) szidta, maga Martinovics meg „hatalmasan” frázisokat hangoztatott, „Hajnóczy szokrateszi nyugalomban hallgatá felolvastatni a parancsot. – Possum abire? (Mehetek?) – kérdé. – Potest. (Mehet.) – felelte a director, elrémülvén nyugalmán.”³ A vesztőhelyen is „csudált nyugalomban” adta magát a hóhér keze alá.⁴ A *Pályám emlékezeté*-ben pedig, ahol első találkozásukat mondja el Kazinczy, az egyetlen megjegyzése, amelyet némileg rosszallásnak lehet értelmezni, legalábbis az öltözeteket mindig kínos pontossággal részletező Kazinczynál, mindössze ennyi: „Öltözte inkább gyanítá a tudóst, mint a viceispánt, s különösségei közé tartozott, hogy nem átalla foldozott ruhában járni, cynicus kevélységből inkább, mint szükségből.”⁵ De mindjárt közömbösíti is ezt az esetleg pejoratívnek vélhető mondatot: „Szerencsétlenségemre már első együttlétünk alatt nagyon belé szereték, mert tőle volt mit tanulni.”

Kazinczy – ahogy ő maga mondaná – hajlamos volt a „lángolásra”, mégsem hiszem, hogy Hajnóczy esetében idealizálta volna ezt a puritán és bölcs egyéniséget. Ebben a hitemben különösen megerősített könyvtárának jegyzéke, amelyet az Országos Széchényi Könyvtár irattárában leltem fel egy – régi gyűjtők könyvtárait bemutatni kívánó – kiállítás előkészületei során.⁶ Ezt a jegyzéket, tudomásom szerint, a mai napig nem ismertették, bár Hajnóczy könyvtáráról több ízben és több munkában történt említés. Benda Kálmán nagyszerű dokumentumgyűjteményében megemlíti, hogy lefoglalt könyveit átadták a curiai levéltárból az Országos Széchényi Könyvtárnak⁷, de a könyvek jegyzékét nem

közli. Közöl ezzel szemben egy másik könyvjegyzéket⁸, amely akkor készült, amikor az ítélet meghozatala után az elítéltek javait árverezni akarták, ám Hajnóczy esetében a „királyi kegy” egyéb vagyontárgyaival együtt könyveinek egy részét is testvérenek, Fodor Ferencnének juttatta. Ezeket a könyveket – ellentétben a lefoglaltakkal – nem ítélték felforgató tartalmúnak, nyilván ezért szolgáltatott ki. Ezt a jegyzéket, vélhetően, tollbamondás alapján készítették, s a leíró tisztviselő és a neki diktáló közös munkájának eredménye erősen rontott szöveg, amelyet még Benda Kálmán sem tudott minden esetben valamilyen tényleges címmel azonosítani. Ám még ebből a rontott 100 körüli címből is kiviláglik egykori tulajdonosuk sokoldalú érdeklődése és műveltsége.

A felforgatónak ítélt könyveket és irományokat azonban nem kapta vissza Hajnóczy testvére; azokat lefoglalták, s a királyi kúria levéltárában őrizték egészen 1876-ig, amikor felismerték, hogy már nem lehet olyan igen-igen lázító a hatásuk. A belügyminiszter 1876. január 29-én írt át Trefort Ágoston kultuszminiszternek a Hajnóczy-könyvtár ügyében. Ezek után több ügyirat született – nem is különösebben gyors egymásutánban – a Magyar Nemzeti Múzeum akkori igazgatója, Pulszky Ferenc, a belügy-, az igazságügy- és a kultuszminiszter aláírásaival, míg végül 1876. június 2-án sor került arra, hogy a könyvtár tulajdonába kerüljenek a könyvek. Csontos János az átvevő, aki a 289 tételt felsoroló jegyzéket aláírja. Az átvételről így ad hírt a *Magyar Könyvszemle*: „A Martinovics-féle összeesküvés ezen szerencsétlen részesének elfogatása alkalmával könyvkészlete a kir. tábla által lefoglaltatott, és levéltárában a mai napig őriztetett. Legújabban a MNM könyvtárának engedtetett át, hol az mint Hajnóczy-könyvtár együttesen fog megtartatni és felállíttatni. 289 munkából áll u.i.: magyar közjogi röpiratok, főleg 1791-ből, latin és modern klassicuskok munkái (Ovidius, Horatius, Petrarca, Tasso, Metastasio, Ariosto, Voltaire, Rousseau, Opitz, Wieland, Lessing stb.), de legnagyobb részben a francia encyclopaedisták, a XVIII. századbeli angol és német bölcsesek és államtudományi írók munkái. E könyvek lajstroma érdekes világot vet birtokosuk szellemi fejlődésére és kétségtelenné teszi, hogy kora műveltségének egészen színvonalán állott.”⁹

1876. augusztus 31-én Fraknói Vilmos újabb jegyzéket írt alá¹⁰. Ezzel vette át a könyvtár számára Hajnóczy legfoglalt kézirateit, levelezését és „Bőrtokban a szabadkőművesi bőrkötényké-”t. (Lehetséges, hogy ez az átvétel indíthatta Fraknóit a *Martinovics és társainak összeesküvése* c. monográfia megírására, annál is inkább, mert ekkor még az irományok között volt Hajnóczy naprónapra, s hihetetlen pontossággal vezetett [már régóta fellelhetetlen] számadáskönyve, amelyből életének apró mozzanatait is követni lehetett.)

Végül 1878 júniusában még egy pótlólagos átadás történt, amelynek „Jegyzék”-ét ugyancsak az Országos Széchényi Könyvtár irattára őrzi.¹¹ Ebben a jegyzékben 12 tétel szerepel ugyan, de pl. egyetlen 16 kötetes munka 3 tétel-számot foglal le, s Hajnóczy *Extractus legum de statu ecclesiastico catholico...* c. röpiratának 10 példánya is fel van tüntetve a 12. tételszám alatt.

Mindent összevetve tehát, Hajnóczy könyvtára a testvérének átadott kb. 100 „ártatlan” könyvvel, meg az OSZK-nak juttatott mintegy 300 címmel összesen 400 mű körül lehetett, s minthogy sok volt benne a többkötetes, gyűjteményes összkiadás, hozzávetőleg 750 kötetet számlált. Berzeviczy Gergely 1800-ban publikált *Der Majestätsprozess in Ungarn* című munkájában így emlékezik meg Hajnóczy bibliotékájáról: „Er hatte eine grosse publicistische Bücher- und Actensammlung, die er trefflich benutzte...”¹² És noha „nem átalla foldozott ruhában járni”, „könyvek vásárlásában bőkezű volt. Például 1788. év folyamán hetvenhat forintot, akkoron tekintélyes összeget adott ki könyvekért” – állapította meg az akkor még hozzáférhető számadáskönyvből Hajnóczy R. József.¹³

A *Magyar Könyvszemlé*-ben említett elképzelés, miszerint a Hajnóczy-könyvtár „együttesen fog megtartatni és felállítatni”, az idők folyamán elhomályosult, feledésbe ment. A könyveket előbb az ún. müncheni szakrendszer megfelelő szakjaiba sorolták, majd egy részüket, amikor 1936-ban ez a munka megindult, rekatalogizálták, s így egy másik raktárrészbe kerültek, az ún. numerus kurrens jelzetű könyvek közé. Provenienciájukat semmi sem jelzi, mivel olyan időpontban kerültek állományba, amikor leltárba vételkor sem kaptak összetartozó, visszakereshető leltári számot. Amikor tehát rekonstruálni szerettem volna Hajnóczy könyveit, megadva egy valamikori Hajnóczy-kutató számára azok raktári jelzetét, csak az átadáskor felvett – szerencsére meglehetősen közlékeny – jegyzékre támaszkodhattam. Ennek alapján idővel ráismerhettem annak a kézírására, aki a katalogizálási és jelzetadási feladatokat látta el, amikor a könyveket a müncheni szakrendszer szabályai szerint feldolgozta. A provenienciát a müncheni katalóguscédulákon sem jelölte: Magyar Nemzeti Múzeum feliratú bélyegzőt ütött a megfelelő rovatba. (Lehet, hogy akkor is még el kellett konspirálni a könyvek eredetét?) Ily módon még abban az esetben is sikerült – kevés kivétellel – megállapítanom, hogy egy-egy adott könyv Hajnóczy tulajdona volt, amikor ugyanabból a műből több példány is akadt az állományban, pusztán a benne szereplő ceruzával írt müncheni jelzet kézírása alapján. Ennek ellenére az esetek egy részében csak más possessortól eredő példányra bukkantam; feltehetően abban az időben, amikor a könyvtár energikusan ráállt az egy-példányos gyűjtésre, többespéldányként „megszabadult” jónéhány Hajnóczy-féle könyvtől.

Az alább következő felsorolásban ennek ellenére szerepel az OSZK-beli raktári jelzet, hiszen ha nem is Hajnóczy példánya volt az állományban meglévő mű, tartalma döntőbb, mint volt tulajdonosának személye. Különösen áll ez Hajnóczy esetében: a kutatóknak revelációt jelentő bejegyzések mondhatni soha, aláhúzások is csak olykor találhatók könyveiben, s utóbbiak – piros ceruzával – eredhetnek a Martinovics-per vádlóitól is, inkriminált részeket emelve ki. (A szennyleveleken imitt-amott látható grafitceruzás feljegyzés vélhetően a tulajdonos mosásba adott fehérneműinek listája, amelyet az éppen olvasott könyvbe jegyzett fel.) A lényeg az utókor részére mindenképpen a könyvtár

egésze, mint tulajdonosa egyéniségének, a kor legjobbjainak színvonalát is meghaladó műveltségének, sokoldalú érdeklődésének tükröződése.

A Hajnóczy-könyvtár bemutatásakor a tételszámozás és így a tartalmi sorrend is az átadási jegyzőkönyvet követi. E lista – nyelvek szerinti durva csoportosításában – meglehetősen jól érzékelteti egyfelől Hajnóczy széleskörű nyelvtudását, másfelől azt, hogy egy-egy nemzet irodalmából mi érdekelte, természetesen a politikai irodalmon kívül. A jól használható, de – különös tekintettel sok névtelen vagy álnéven megjelentetett írásra – szükségszerűen hiányos szerzői és címadatok kiegészítve, sőt ahol lehetett, az eredeti cím kíséretében kerülnek most közlésre, ezeket követi a kötetszám, majd a kiadás helye és éve, továbbá a darabszám. (Ezek – ahol a könyvből megállapítható volt – ugyan-csak szerepelnek az eredeti átadási jegyzékben.) Zárójelben áll az OSZK-beli raktári jelzet, s H-betűjel, amennyiben Hajnóczy possessor-volta megállapítható volt. (Ilyen esetekben, ha a példány kolligátum volt, a teljes kötet valamennyi címe szerepel, szemben az eredeti jegyzékkel, amely csak az első mű adatait rögzítette.) A kiegészítések, amelyek zárójelben állnak, a British Library katalógusából, illetve Barbier bibliográfiájából származnak¹⁴, osztrák, német és magyar kiadványoknál pedig főképpen Holzmann és Bohatta anonim-lexikonából,¹⁵ meg természetesen Benda Kálmán dokumentumgyűjteményének jegyzeteiből.

Nagyjában-egészében az itt közlésre kerülő jegyzék az eredeti átadási lista rovatait követi. Ezeknek a rovatoknak Folyószám // A szerző neve // Jegyzéke azon könyveknek, melyek mint Hajnóczy-féle könyvek, a kir. kúriai levéltár hivatalába jutottak // Év // Darabszám – volt a felzetük.

AZ OSZK-NAK ÁTADOTT HAJNÓCZY-FÉLE KÖNYVEK JEGYZÉKE

- 1) [Laczkovics János]: *A magyar történeteknek rövid rajzolatya*. Pesth, 1792. – 1 db (211.394); gerincén „Dettelbach”-felirat. – Benda Kálmán határozottan Laczkovicsnak tulajdonítja,¹⁶ megjegyezve, hogy Szinnyi a *Magyar írók élete és munkái*-ban Dettelbach Józsefet, mint szerzőt is megadja, nemcsak Laczkovicsot, továbbá fordítóként megjelöli Maklári János református lelkészt is.
- 2) *Erköltsi és elegyes versek némelly jelesebb német versköltőkből... fordítottak Sz[üts] I[stván] által*. Pozsony–Komárom, 1791. – 1 db (265.060, 317.669).
- 3) Seelman Károly: *A maga mátkájáért ártatlanul halált szenvedett gróff Essex*. Egy szomorú játék... mely németből magyarra fordítottatott. Kolosvár, é.n. – 1 db (M 284.564, H.)

A magyarítás John Banks: *The unhappy favourite or: The Earl of Essex c. munkájának német átdolgozásából készült*, Dyk, Johann Gottfried: *Graff von Essex c. színművéből*.

- 4) [Gvadányi József]: *A mostan folyó ország gyűlésének satyco critico való leírása...* Lipsiae [Pozsony], 1791. – 1 db (228.626)
- 5) Pázmány Sámuel: *Schediasmata praeludialia cogitationum coniecturalium circa originem, sedesq̄ antiquas et linguam Uhro-Magaram populorum.* Pars 1. Pest, 1786. – 1 db (270.683 stb.)
- 6) Marlianus, Ambrosius: *Theatrum politicum...* Augustae Vindelicorum, 1753. – 1 db (307.215, H.)
- 7) [Hajnóczy József]: *Dissertatio politico publica de regiae potestatis in Hungaria limitibus.* H.n. 1791. – 1 db (803.025, 811.163)
- 8) [Martinovics Ignác]: *Oratio pro Leopoldo II. rege ab Hungaris proceribus et nobilibus accusato.* Germania, 1792. – Koll. 1.
[Martinovics Ignác]: *Status regni Hungariae anno 1792.* H.é.n. [Pest, 1792]. – Koll. 2.
Mandatum cuius argumentum in aversa pagina videre est ad trutinam sanae rationis expensum. Edidit... E.E.A.C.A.P.B.V.D.M. A.P.C.V.E.E.A.C.A.I.C. P.P.T.S. Moguntiae, 1792, Typis Diderotianis. – (Az OSZK egy másik kötetében, a 204.776 jelzetűben egykorú kéz bejegyzése: „Opus Őz decollati”) – Koll. 3. *Reflexiones de reformatione cleri Zagrabiensis altissimo throno regio propositae per Hieroninum Szabadhegyi et Ladislao Fogassy.* Verioduni, 1792. – Koll. 4.
Reflexiones super sermone... domini i. comitatus Nitriensis supremi comitis [Forgách Miklós], *quo ... ad afflictarum nobilitari praerogativa gaudentium familiarum provisionem permovit...* H.n. [1791.] – Koll. 5.
[Pray György]: *Declaratio sincera ... civis hungarici catholici ad quaestionem, an sic dicta apostasia inter delicta civilia referenda?* Pestini, 1790. – Koll. 6.
- Martinovics, Ignatius: *Oratio funebris quam praesente cadavere Dni Aloisii de Capuano dixit... 19. Martii anni 1791.* Leopoli, [1791.] – Koll. 7. – 1 db (A kolligátum jelzete: Hung.h. 4275^a, H.)
- 9) [Hajnóczy József]: *Extractus legum de statu ecclesiastico catholico in Regno Hungariae latarum.* H.n. 1792. – 1 db (Hung.e. 749^a, 308.048, 86.113)
- 10) [Hajnóczy József]: *De diversis subsidiis publicis dissertatio.* H.n. 1792. – 1 db (212.781, 308.048, 201.454 stb.)
- 11) [Hajnóczy József]: *De comitiis Regni Hungariae deque organisatione eorundem Dissertatio iuris publici Hungarici.* H.n. 1791. – 1 db (Hung. j. 1354^a, 308.048, 802.225 stb.)
- 12) [Barits Adalbert]: *Nonnihil de educatione iuventutis scholasticae et studiorum reformatione in ditionibus Pannonicis.* Pampelonae [Pest], 1792. – 1 db. (Hung.1. 26, 182.444, 195.164 stb.)
- 13) *Projectum de theologia et theologis Ecclesiae Ungaricae praesulibus dicatum ab anonymo theologo Hungaro.* H.n. 1791. Koll. 1.
Sauer, Cajetanus–Kende, Ladislaus: *Capituli cathedralis ecclesiae Varadiensis r.I. demissum memoriale... sub comitiis anni 1790 praesentatum.* Pestini-

- Budae, [1790]. – Koll. 2.
- Splény, Joannes: *De inaugurali diplomate regio sermo ... in comitiis regni Ungariae Die 1-ma septembris 1790*. H.n. [1790]. Koll. 3.
- [Kenyeres József]: *Trenkii bilanx pondere vacua*. H.n. 1790. Koll. 4. (Általában Katona István röpiratának tartják, de ő maga a *Historia critica...* 41. kötetében (597. l.) Kenyerest nevezi meg szerzőként.)
- [Szaitz Leó]: *Sera Trenkii poenitudo, seriatque libellorum infamium retractatio*. H.n. 1790. – Koll. 5.
- [Sonnenfels, Joseph]: *Betrachtungen über die gegenwärtigen Angelegenheiten von Europa*. 1. Stück. *Über die Einrückung der preussischen Truppen in Böhmen*. [Salzburg], 1778. – Koll. 6.
- Zufällige Gedanken eines Ungarn bei gegenwärtigen hohen Landtage aus Herz und Feder eines Patrioten an unsere Nachbarn...* Pest, 1790. – Koll. 7. (Kézírásos bejegyzés: Wagner.)
- [Szaitz Leó]: *Der entlarvte Trenk... aus eines Ungarischen Patrioten Feder und Herzen*. Pest, 1790. – Koll. 8.
- [Belnay György Alajos]: *Betrachtungen aller hungarischen nicht adelichen Staatsbürger, über denjenigen Abschnitt des Diploms, nach welchem auch ein-gebohrne Vaterlandssöhne, wenn sie nicht Edelleute sind, von allen öffentlichen Staatsämtern ausgeschlossen werden sollen...* Aus dem Lateinischen übersetzt von einem Freund der hungarischen Bürgerjugend [Johann Julius Gabelhofer]. [Reflexiones cunctorum Hungariae civium...] H.n. 1790. – Koll. 9.
- [Miller Jakab Ferdinánd]: *Gedanken über die Nationaltracht der Frauenzimmer in Ungarn und einige andere Gegenstände wider das berühmte Buch Ninive*. H.n. 1790. – Koll. 10. (Széchényi Ferenc könyvtárának katalógusában [Vol. I. P. 1. 406. l.] a szerző: Hieronymus Christian Moll.)
- [Radlinger, Johann Nepomuk]: *Auch ein lyrischer Gesang an Friedrich Freyherrn von der Trenck von einem Bürgersohne in Pest*. Pesth, 1790. – Koll. 11.
- Trenck, Friedrich: *Dichter Gedanken in Ungarn für die Ausbreitung der Wahrheit...* H.n. 1790. – Koll. 12.
- Trenck, Friedrich: *Der entlarvte Priester...* Pest, im Juli 1790. – Koll. 13. 1 db (A kolligátum jelzete: 82.790, – H.)
- 14) *Licetne episcopis et parochis derelictis residentiis suis in diaetis et aliis dicasteriis in politica regni negotia se se immiscere*. H.n. 1792. (Hung.e. 585, J. can. 1364, 295.369 stb.)
- 15) Tököly, Sabbas: *Sermo, quem – qua deputatus ad nationalem Illyricum Congressum in sessione, Temesvarini Die 9-na Septembris Anno 1790 celebrata, idiomate nationali fecit, in linguam latinam traductus*. Pestini, 1791. – Koll. 1.
- Veritates juris et justitiae in Regno Hungariae hactenus administratae et pro futuro administrandae, regnique statibus et ordinibus ... oblatae*. H.n. 1791. – Koll. 2.
- Dissertatio brevis ac sincera Hungari Auctoris de Gente Serbica ... ejusque*

- meritis ac fatis in Hungaria...* H.n. [Újvidék], 1790. – Koll. 3. (Szerzőként Stefan Novakovic, Thököly Száva és Kereszturi József szerepelnek az irodalomban.)
- Hungaria liberrima, et securissima. Sive De rege et regno Hungariae ad leges iuribus generis humani conformes regulando.* H.n. (1790?). – Koll. 4. – 1 db (A kolligátum jelzete: Hung.e. 2256, H. A kötésen „Miscelli” felirat.)
- 16) Szuhányi F[ranciscus] X[averius]: *Thomas Morus olim Angliae cancellarius juvenem principem docet...* Cassoviae, 1790. – 1 db (284.394, 803.443 stb.)
- 17) Alvari, Em[manuel]: *Institutio grammaticarum. Libri 3.* Tyrnaviae, 1746. – 1 db (A 32.126/3 van ebből az évből, de az csupán „liber 3.” és nem a tankönyv mindhárom része.)
- 18) Bacon, [Franciscus de Verulamio]: *De dignitate et augmentis scientiae.* Virceburgi, 1779. – 1 db (304.619, H.)
- 19) Polignac, Melchior de: *Anti Lucretius, sive de Deo et Natura libri novem.* [Anti-Lucrèce.] Lipsiae, 1747. – 1 db (P.o. lat. 2382 és P.o. lat. 2385 stb., de egyik sem ez a kiadás.)
- 20) Justus Lipsius: *Politicorum sive civilis doctrinae libri sex.* Antwerpiae, 1604. – Koll. 1.
Iusti Lipsi *Ad libros Politicorum notae et De una religione liber aucta et innovata.* Antwerpiae, 1604. – Koll. 2.
Iusti Lipsi *Monita et exempla politica...* Antwerpiae, 1606. – Koll. 3.
Iusti Lipsi *De constantia libri duo...* Ultima ed., castigata. Antwerpiae, 1605. – Koll. 4. – 1 db (Pol. g. 224, H.)
- 21) [Chemnitz, Bogislaus Philipp] Hippolithus a Lapide: *Dissertatio de ratione status in Imperio nostro Romano–Germanico.* Freistadii, 1647. – (321.789, H.)
- 22) [Batthyány Alajos]: *Ad amicam aurem.* Fasc. 1–4. H.n. [Budae], 1790–1791. – 1 db (M 184.964 H.)
- 23) Pomey, François Antoine: *Pantheum mythicum seu Fabulosa deorum historia...* Francofurti, 1713. – 1 db (Ant. 1642ⁱ, H.)
- 24) Koppi, Carolus: *Praenotiones ad historiam ecclesiae christianae necessariae...* H.n. 1787. – 1 db (284.521)
- 25) Persius Flaccus, Aulus–Iuvenalis, Decimus Iunius: *Satirae.* Biponti, 1785. – 1 db (A. lat. 1069)
- 26) Ovidius Naso, Publius: *Opera.* Biponti, 1783. – 2 db (A Tom. 2. és 3.) (A. lat. 2191: Tom. 1–3. az Illésházy gyűjteményből)
- 27) Lucanus, Marcus Annaeus: *Pharsalia...* Biponti, 1783. – 1 db (A. lat. 1963.)
- 28) Sallustius, Caius Crispus: *Sallustii quae exstant.* Turicii, 1778. – 1 db (232.373, H.)
- 29) *Valerii Maximi Dictorum factorumque memorabilium libri 9.* Biponti, 1783. – 1 db (A. lat. 2953)
- 30) Horatius Flaccus, Quintus: *Carmina.* H.n. 1701. – 1 db (A. lat. 1742^d, H.)

- 31) Vinnius, Arnoldus: *Justiniani Institutionum libri 4. cura ac studio* –. Lipsiae, 1713. – 1 db (J. rom. 536, H.)
- 32) Fraundorffer, Joannes Georgius: *Tractatus theologicus de justitia et jure...* – 1 db, címlapja hiányzik, adatok az előszóából. (J. can. 1469^d, H.)
- 33) Boehmer, Justus Henning: *Introductio in ius publicum universale ex genuinis iuris naturae principiis deductum...* Ed. 2. Halae Magdeburgicae, 1726. – 1 db (Ph. pr. 498, H.)
- 34) Wesenbecius, Matthaeus: *In pandexas juris civilis et codicis Iustiniani libros commentarii...* Coloniae, 1625. – 1 db (J. rom. 795, H.)
- 35) Voltaire: *Oeuvres complètes*. Vol. 1–60. Gotha, 1785–1788. – 60 db, amelyből azonban számos kötet hiányzik, s össze van osztva egy másik, ugyancsak hiányos sorozattal, azonos jelzeten. (Opp. 622, amelyből feltehetően a bőrkötéses kötetek voltak Hajnóczyé.)
- 36) Rousseau, Jean Jacques: *Collection complète des oeuvres*. Nouv. éd. avec des figures en taille-douce. Tom. 1–11. Neuchâtel, 1775. – 11 db (Opp. 606, H.)
- 37) [Metternich (?), Chevalier de Cologne]: *Lettres historiques, politiques et critiques sur les événements qui se sont passés depuis 1778 etc.* Par un Homme de Lettres. Londres, 1788–1790, „de l'imprimerie d'un ministre disgracié”. – 8 db (H.un. 838 f jelzeten két példány van, az egyik Hajnóczyé, a másik Horváth Árpádé volt) – Barbier II. 1276.: „le Chevalier Metternich”.
- 38) De la Croix, Jacques Vincent: *Constitutions des principaux états de l'Europe et des États-Unis de l'Amérique*. 2. éd. Tom. 1–5. Paris, 1791–1793. – 5 db (J.publ. E. 850°, H.)
- 39) Machiavel[li, Niccolo]: *Oeuvres*. [Trad. par Fr. Testard.] *Nouv éd. augmentée de l'Anti-Machiavel*. Tom. 1–6. A la Haie 1743. – 6 db (Pol.g. 1020, H.) – Az *Anti-Machiavel* szerzője II. Frigyes porosz király.¹⁷
- 40) [Hay, Paul, Marquis du Chastelet]: *Maximes d'état, ou Testament politique d'Armand du Plessis, Cardinal duc de Richelieu*. P. 1–2. Paris, 1764. – 2 db (Pol. g. 1287⁸, H.)¹⁸
- 41) Rabelais, François: *Oeuvres*. Londres et Paris, 1783. – 2 db (48.918, H.)
- 42) Lanjuinais, [Joseph]: *Le Monarque accompli, ou prodiges de bonté, du savoir et de sagesse, qui font l'éloge de... Joseph II. ...* Lausanne, 1774. – 2 db (Germ. 4954)
- 43) Mirabaud, Jean Baptiste [Valójában Holbach, Paul-Henry Thierry] *Système de la nature...* P. 1–2. Londres, 1771. – 2 db (Ph. sp. 923^a jelzeten a P. 2.-ből 2 példány van, ezek egyike Hajnóczyé volt)
- 44) Naudé, Gabriel: *Science des princes ou Considérations politiques sur les coups d'état*. Avec les réflexions de L[ouis] D[u] M[ay] C.S.D.S.r.D.M. Tom. 1–2. H.n. 1752. – 2 db (Pol.g. 1138^d, H.)
- 45) [Martinovics Ignác?]: *Testament politique de l'Empereur Joseph II*. Tom. 1–2. Vienne, 1791. – 2 db (Austr. 2223)¹⁹

- 46) De P[auw, Cornelius]: *Recherches philosophiques sur les Egyptiens et les Chinois...* Tom. 1–2. Londres, 1774. – 2 db (Anthr. 693, H.)
- 47) [Mercier, Louis Sebastien]: *L'an deux mille quatre cent quarante, Rêve s'il en fut jamais.* Nouv éd. corr. et augmentée d'une volume. Tome 1–2. Londres, 1785. (Gall.374^h, H.)
- 48) *Élite de bons mots, pensées choisies, histoires singulières...* Nouv. éd. Tom. 1–2. Amsterdam, 1747. – 2 db (L.eleg.m. 470^d, H.)
- 49) Robinet, J[ean] B[aptiste] R[ené]: *De la nature.* Amsterdam, 1761–1764. – 2 db (Ph.sp.1010°, H. – 4 kötetben lenne teljes, de csak 2 van meg.)
- 50) Pope, Alexander: *Oeuvres diverses, traduites de l'anglais.* [Par E. de Silhouette, J. F. du Resnel du Bellay etc.] Amsterdam, et Leipsic, 1763. – 7 db (P.o.angl. 334^k; az eredeti Hajnóczy-féle sornak 8 kötetből kéne állnia, az állományban azonban Széchényi Ferenc könyvtárából való példány van, s mindössze 7 kötetben.)
- 51) Argens, [Jean Baptiste de Boyer, marquis] d': *La philosophie du bon sens ou réflexions philosophiques sur l'incertitude des connoissances humaines.* 12. éd. Dresde, 1769. – 2 db (Ph. sp. 352^x, H.)
- 52) [Mandeville, Bernard]: *La fable des abeilles...* [The fable of the bees...] Londres, 1750. – 3 db (32.486/1, 3–4.; feltehetően Hajnóczy könyvtárából származó kötetek, ám az átadási jegyzéken 1766 az évszám, míg itt 1750.)
- 53) Necker, [Jacques]: *De l'administration des finances de la France.* Tom. 1–3. H.n. 1785. – 3 db (Gall 1201^a, H.)
- 54) [Oxenstierna, Gabriel] *Oxenstirn: Pensées sur divers sujets de morale.* Tom. 1–2. Francfort, 1755. – 2 db (Ph.pr. 1357, H.)
- 55) La Mettrie, [Julien Offray] de: *Oeuvres philosophiques.* Nouv. éd. corr. et augm. Tom. 1–3. Amsterdam, 1774. – 3 db (305.199, H.)
- 56) Argens, [Jean Baptiste de Boyer, marquis] d': *Lettres juives ou correspondance philosophiques... entre un juif voyageur ... et ses correspondants.* Á la Haye, 1777. – 8 db (Jud 283, H.)
- 57) [Bernard, Jean Frédéric]: *Le monde, son origine et son antiquité.* – [Mirabaud, Jean Baptiste]: *De l'âme et de son immortalité.* Londres, 1751. – 2 db (305.146)
- 58) Fréret, [Nicolas]: *Oeuvres.* Tom 1–5. Londres, 1787. – 4 db (Th.u. 1374, H.; A 4. és 5. kötet egybekötve.)
- 59) [Argens, Jean Baptiste de Boyer, marquis d']: *Lettres chinoises par l'auteur des Lettres juives...* A La Haye, 1751. – 2 db (Epist. 636. Hajnóczy könyvtárában az 5 kötetes mű 5 db-ban volt, ez azonban Dobai Székely Sámuel példánya, mindössze kettőbe kötve.)
- 60) Charron, Pierre: *De la sagesse... Pour servir de suite aux essais de Montaigne...* Tom. 1–3. Londres, 1769. – 2 db (239.867, H.)
- 61) Collins, Anthony: *Discours sur la liberté de penser.* Trad. de l'anglais et augmenté d'une lettre d'un médecin arabe avec l'Examen de ces deux ouvra-

- ges par Mr. de Crouzas. [A discourse of free-thinking...] Tom. 1–2. Londres, 1766. – 1 db (Ph. sp. 430°, H.)
- 62) *Le théisme. Essai philosophique. – Réflexions physiologiques sur l'homme et sur les animaux. Servir de supplément à l'Essais sur le théisme.* Tome 1–2. Londres, 1773. – 1 db (Ph. pr. 1683^h, H.)
- 63) [Isnard, Maximin]: *Catéchisme social ou instructions élémentaires sur la morale sociale à l'usage de la jeunesse.* Paris, 1784. – 1 db (Pol. g. 888ⁱ, H.)
- 64) [Holbach, Paul-Henri, baron d']: *Histoire critique de Jésus-Christ ou analyse raisonnée des Evangiles.* H.é.n. [Amsterdam, 1770 körül]. – 1 db (Exeg. 2101e, H.)
- 65) Le Verrier de la Conterie, [Jean Baptiste Jacques]: *L'école de la chasse aux chiens courans...* Rouen, 1763. – 1 db (Oec. 1709^f, H.)
- 66) [Brissot de Warville, Jacques-Pierre]: *Un défenseur du peuple, à l'empereur Joseph II...* Dublin, 1788. – 1 db (Austr. 1284ⁿ, H.)
- 67) [Mirabeau, Honoré Gabriel de Riqueti]: *Lettre remise à Fréd. Guillaume II. roi ... de Prusse...* H.n. 1787. Koll. 1.
La constitution française présentée au roi par l'Assemblée nationale le 3. sept. 1791... Francfort sur le Mein, 1791. – Koll. 2. – 1 db (Germ. 5177, H. – számos pirossal aláhúzott passzus.)
- 68) *Les étrennes du sage. Quatrains.* Á Athéopolis, l'an premier du règne de la raison. – Koll. 1.
Chénier, Marie-Joseph: *Charles IX. ou l'école des rois.* Tragédie. Paris, 1790. – Koll. 2.
Confession générale de son altesse sérénissime Mgr. le comte D'Artois. Paris, 1790. – Koll. 3.
[La Reynie de la Bruyère, J.B.M.L.]: *Le livre rouge ou liste des pensions secrètes sur le trésor public...* 1. classe. 1–2. livraison. [Paris], 1790.²⁰ Koll. 4.
Vie de Louis-Philippe-Joseph duc d'Orléans. Trad. de l'anglois par M.R.D.W. Londres, 1790. – Koll. 5. – 1 db (320.963–320.968, H.)
- 69) *De l'imposture sacerdotales [!] ou Recueil de pièces sur le clergé.* [Par Paul Henry d'Holbach]. Traduites de l'anglois. Londres, 1767.²¹ – 1 db (Polem 4053, H.) Az első írás: *Tableau fidèle des papes.* Trad. d'une brochure angloise de M. Davisson publiée sous le titre de „A true picture of popery”. Több aláhúzással és francia bejegyzéssel.
- 70) Hervey, [James]: *Méditations d'Hervey,* traduites de l'anglais par [Pierre Felicien] Le Tourneur. P. 1–2. Paris, 1771. – 1 db (Mor. 2966, H.)
- 71) Collins, [Anthony] Antoine: *Examen des prophéties qui servent de fondement à la religion chrétienne. Avec un essai ... sur les prophètes... en général.* Ouvrages [trad. par Baron d'Holbach, Paul Henry]. [A discourse on the grounds and reasons of the christian religion.] Londres, 1768. – 1 db (Dogm. 634, H.)

- 72) [Holbach, Paul Henry d']: *Les Bon-sens, ou Idées naturelles. Opposées aux idées surnaturelles.* Londres, 1772. – 1 db (Ph. sp. 399. a jelzeten két különböző példány, 315 ill. 250 lapos.)
- 73) [Holbach, Paul Henry d']: *L'Esprit du Judaïsme ou Examen raisonné de la loi de Moïse... et de son influence sur la Religion Chrétienne.* [Amsterdam] Londres, 1770. – 1 db (Jud. 237^{ab}, H.)
- 74) [Gracian] Gracien, Baltasar: *L'homme universel...* Trad. de l'espagnol par le P[ère] de Courbeville. 2. éd. [El discreto.] Rotterdam, 1729. – 1 db (P.o. hisp. 59, H.)
- 75) *Examen impartial des principales religions du monde.* H. é.n. (A címlap hiányzik; már az eredeti jegyzéken sem szerepel impresszum-adat.) – 1 db (Ph.pr. 735^a, H.)
- 76) Boulanger, [Nicolas Antoine]: *Dissertation sur Elie et Enoch... Esope fabuliste etc.* H.é.n. – 1 db (237.730, H.)
- 77) [Morvan de Bellegarde, Jean-Baptiste]: *Maximes avec des exemples.* Tom. 1–2. Bruxelles, 1716. – 1 db (301.035, 1726-os évszámmal)
- 78) Le Maître de Claville, [Charles-François-Nicolas]: *Traité du vrai mérite de l'homme,* Francfort, 1755. – 1 db (300.216)
- 79) [Toussaint, François-Vincent]: *Les moeurs.* P. 1–3. H.n. 1766. – 1 db (Mor.3969^l, H.)
- 80) [Willart] de Grécourt, [Jean Baptiste Joseph]: *Oeuvres diverses...* Nouv. éd. Tom. 1–4. Luxemburg, 1787. – 2 db (50.749, H)
- 81) Fénelon, [François de Salignac de la Mothe]: *Les aventures de Télémaque.* Nouv. éd. enrichie de figures en taille-douce. Rotterdam, 1766. – 1 db (51.532, H.)
- 82) Swift, Jonathan: *Le conte du tonneau... avec plusieurs autres pièces très-curieuses...* Trad. de l'anglois [par Juste van Eften]. [A tale of the tub]. Tom. 1–3. La Haye, 1755. – 3 db (P.o.angl. 421^a).
- 83) *Voiture, Vincent de: Lettres et autres oeuvres de – –.* Bruxelles, 1687. – 1 db (55.840, H.)
- 84) [Binet, Etienne] François, René: *Essay des merveilles de nature et des plus nobles artifices...* 10. éd. Lyon, 1642. – 1 db (Ph. sp. 576^c, H.)
- 85) Bergier, Nicolas Sylvestre: *L'origine des dieux du paganisme et le sens des fables découvert par une application suivie des Poèmes d'Héloïse.* Nouv. éd. Paris, 1774. – 2 db (Ant.1011^a, H.)
- 86) *Naufrage des isles flottantes ou Basiliade du celebre PILPAÏ...* Trad. de l'Indien par Mr. M.*** [Composé par Morelly.] Tom. 1–2. Messine [Paris], 1753. – 1 db (A.or. 508^l, H.)
- 87) *Lettres de Madame la Marquise de Pompadour.* P. 2–3. Londres, 1772. – 2 db. (Fiktív levelezés, amelyet François, Marquis de Barbé-Marbois-nak tulajdonítanak.²³ (Epist. 805^a, H.)
- 88) Crébillon, [Claude-Prosper-Jolyot] fils: *Lettres de la Marquise de M^{xxx}.* au Comte de R^{xxx}. Tom. 1–2. La Haye, 1766. – 2 db (Epist. 508.)

- 89) [Dulaurens, Henri-Joseph]: *Imirce ou La fille de la nature*. Tom. 1–2. Berlin, 1765. – 1 db (55.687, H.)
- 90) *Lettres de Ninon de Lenclos au Marquis de Sévigné, avec sa vie*. P. 1–3. Nouv. éd. Amsterdam, 1776. – 3 db (Epist. 622, H.) (Louis Damours-nak ill. Claude-Prosper-Jolyot de Crébillon-nak tulajdonítják.)²⁴
- 91) Dacier, [Anne Lefebvre]: *Introduction à l'Homère*. Leide, 1771. Belső címlap: *Les Oeuvres d'Homère* [Homeros] en sept volumes. Trad. du grec et commenté par MME Dacier. – 7 db (Az „Introduction” 25.713/1, és 3 kötetben az „Odyssee” ill. 3 kötetben az „Iliade” A.gr. 2458^a és A.gr. 2459^a jelzeteken.)
- 92) [Fekete János]: *Mes rapsodies*. Genève, 1781. – 2 db (53.877, 294.453 stb.) – Az eredeti jegyzéken csak így: Rapsodie... Genève, 1781.
- 93) [Delharpe, Jean-François dît De La Harpe]: *Oeuvres de Mr de De La H...*, rev. et corr. par l'auteur. Tom. 1–3. Yverdon, 1777. – 3 db (Op. 716^P, H.) – A gerincen kézirással: La Harpe.
- 94) Chaulieu, [Guillaume Amfrie]: *Oeuvres*, Tom. 1–4. La Haye, 1774. – 2 db (48.969, H.)
- 95) *Constitutions des trieze [!] Etats-Unis de l'Amérique*. Nouv. éd. P. 1–2. Paris, 1792. – 2 db (H.E.E. 316^d, H.)
- 96) De Pauw, Cornelius de: *Recherches philosophiques sur les grecs*. P. 1–2. Berlin, 1787. – 2 db (H. ant. 671^c)
- 97) *Les soupirs de la France esclave qui aspère après la liberté*. Londres, 1690. 1 db (Pol. g. 1693^h) – Két szerző lehetséges: Pierre Jurieu, ill. Michel Le Vassor²⁵
- 98) Chaussard Publicola, [Pierre-Jean-Baptiste]: *Mémoires historiques et politiques sur la révolution de la Belgique et du pays de Liège en 1793*. Paris, 1793. – 1 db (H.rel. 1323^b)
- 99) [Lebreton, Joachim]: *Accord des vrais principes de l'Église, de la morale et de la raison sur la constitution civile du clergé de France*. 3. éd. rev. et corr. Paris, 1792. – 1 db (J. can. 1100, H.)
- 100) Gorani, [Giuseppe]: *Recherches sur la science du gouvernement...* Trad. de l'italien... [par Charles Guilloton-Beaulieu]²⁶. Tom. 1. Paris, 1792. – 1 db (Pol. g. 802^P, H.) – A szennylevélen J.H.
- 101) Albon, [Claude-Camille-François], Comte d': *Discours politiques, historiques et critiques sur quelques gouvernements de l'Europe*. Tom. 1–2. Neuchâtel, 1779–1781. – 2 db (Pol.g. 410^a, H.) Ugyanezen a jelzeten van még egy példány: gróf Széchényi Ferencé.
- 102) *Le soldat citoyen ou vues patriotiques...* Dans le pays de la liberté [Neuchâtel] 1780. – 1 db (101.263, H.) Két szerző lehetséges: Joseph Servan ill. Jacques Antoine Hyppolite de Guibert.²⁷
- 103) Mercier, [Louis-Sebastien]: *Mon bonnet de nuit*. Neuchâtel 1794. – 3 db (36.869: ám 1784-es kiadás 2 darabban, bár a régi jelzet kézirása a Hajnóczy-könyvtár feldolgozójé.)

- 104) *Mémorial historique des États Généraux pendant le mois de mai 1789, par un Député du Troisième Ordre. – Second mémorial... juin, 1789. – Troisième mémorial, juillet, 1789. – Quatrième mémorial, août, 1789. – Cinquième mémoriale, septembre, 1789. – Sixième mémorial, octobre 1789.* H.n. 1789. – 3 db (Gall. 1103, H.)
- 105) De Lolme, Jean Louis: *Constitution de l'Angleterre...* Tom. 1–2. Breslau et Leipsic, 1791. – 1 db (Brit. 326^c, H.)
- 106) Lévesque, Maurice: *Tableau politique, religieux et moral de Rome et des États Ecclésiastiques.* Paris, 1791. – 1 db (H. eccl. 4022^k, H.)
- 107) Clavière, É[tiienne]: *De la conjuration contre les finances...* Paris, 1792. – 1 db (Cam. 1827, H.)
- 108) [Frigyes II., porosz király]: *Oeuvres du Philosophe de Sans-Souci.* Berlin, 1760. – 1 db (48.435, H.)
- 109) [Seneca, Lucius Annaeus]: *Pensées de Sénèque.* Recueillies et trad. par [Laurent] Angliviel de la Beaumelle. Tom. 1–2. Gotha, 1754. – 1 db (232.343, 1745-ös kiadás 2 darabban)
- 110) [Montesquieu, Charles Louis de Secondat]: *Le temple de Gnide.* Mis en vers par [Charles-Pierre] Colardeau. Paris, 1773. – 1 db (52.613, H.)
- 111) Du Bocage, [Anne-Marie Lepage, Mme Fiquet]: *La Colombiade, ou La foi portée au Nouveau Monde.* Paris, 1758. – 1 db. Az eredeti jegyzék 111. sz. alatti leírása (Mad. Dubocage: *La Colombiade...* Paris, 1758. 1 db) egyetlen műre vonatkozik. Az OSZK-ban ez a mű egy kolligátum negyedik tagja. A leírások a Hajnóczy könyvtár feldolgozójának kézírását őrzik, de az a tény, hogy a jegyzékben szereplő többi gyűjtőkötetet a jegyzékelő mindig az első tagnál írta le, ellentmond Hajnóczy possessorságának. A meglehetősen frivol tartalmú kötet jelzete 51.688, tagjai a fentín kívül a következők:
 [De Corte, Blaise Henri, Baron de Waleff]: *Le Catholicon de la Basse Germanie.* Satire. Cologne [Liège], 1731. – Koll. 1.
 [Gouge de Cessières, François Étienne]: *L'art d'aimer.* Nouveau poème en six chants par Monsieur xxx. ... Londres, 1755. – Koll. 2.
 [Vadé, Jean-Joseph]: *Desserts de petits soupers agréables, dérobés au Chevalier du Pelican.* Poème gaillard-poissardi-marini-ironi-comique. H.n. 1755 – Koll. 3.
 A már említett Colombiade a Koll. 4.
 [Baar, Georges-Louis de]: *Consolations dans l'infortune.* Poème en sept chants. Hambourg–Leipsic, 1758. – Koll. 5.²⁸
- 112) *L'espion devalisé.* [Anecdotes par Baudouin de Guemadec.] Londres, 1782. – Koll. 1.²⁹
La vie privée de Frédéric II. Roi de Prusse ou Anecdotes secrètes de la cour du feu Roi de Prusse. Par M.L.C.D. S***. Á Potzdam, Dans un coin où l'on a tout vu, 1787. – Koll. 2. – 1 db (46.361, H.) Voltaire-nek is, Christoph Friedrich Nicolainak is van hasonló című írása.

- 113) Burke, Edmund: *Réflexions sur la Revolution de France...* Nouv. ed. rev. et corr. [Reflexions of the revolution in France...] P. 1–2. Amsterdam, 1791. – 1 db (Gall. 540, H.)
- 114) Camões, [Louiz de]: *La Lusidade de – –*. Traduction poetique avec des notes par Jean-François de La Harpe. [Os Luziadas.] Londres, 1776. – 1 db (P.o. hisp. 39^{dc}, H.)
- 115) Thomas, Antoine-Léonard: *Poésies diverses*. Tom. 1–3. Lyon, 1767–1771. – 3 db (53.635, H.)
- 116) Locke, [John]: *Du gouvernement civil...* Traduit de l'anglois. [An essay concerning the true original extent and end of civil government.] Londres, 1793. – 1 db (Pol.g. 996^l, évszáma: 1783.)
- 117) [Toze, Eobald]: *La liberté de la navigation et du commerce...* Londres, 1793. – 1 db (Eur. 1600)
- 118) *Pensées ingénieuses des anciens et des modernes*. [Publiées par le Père Dominique Bouhours.] Nouv. éd. Paris, 1748. – 1 db (Ph.sp. 945^a)
- 119) [Boulanger, Nicolas-Antoine]: *Recherches sur l'origine du despotisme orientale*. Ouvrage posthume de M. B[oulanger] I[ngénieur] D[es] P[onts] E[t] C[haussées]. H.n. 1773. – Koll. 1.
[Mercier, Louis-Sebastien]: *Portrait de Philippe II., roi d'Espagne*. Amsterdam, 1785. – Koll. 2. – 1 db (Pol.g. 1261^a, H. A kötet gerincén „Boulanger”)
- 120) Helvetius, [Claude-Adrien]: *Le bonheur*. Poème, Londres, 1772. – 1 db (54.252, H.)
- 121) *Mes caprices, ou Spéculations sur l'homme*. Poème en trois chants par M.M**** [Mauger]. Orléans, 1764. – 1 db (51.906, H.)
- 122) [Alcoforado, Mariana]: *Lettres d'amour d'une religieuse portugaise...* Nouv. éd. Londres, 1777. Tom. 1–2. – 2 db (Epist. 629^c, H.)
- 123) Richelet, Pierre-César: *Les plus belles lettres françaises...* Nouv. cd. Tom. 1–2. Amsterdam, 1755. – 2 db (Epist. 859, H.)
- 124) *Anecdotes sur Madame la Comtesse Du Barri*. H.n. 1776. – 1 db (L.eleg.m. 270, H.) Két szerzőnek tulajdonítják: Mathieu-François Pidansat De Mairobert-nek ill. Charles Thévenan De Morande-nak.
- 125) [Philipon La Madelaine, Louis]: *Modèles de lettres...* Nouv. éd. Paris, 1774. – 1 db (Epist. 736^l, H.)
- 126) [Dulaurens, Henri-Joseph]: *Le balai*. Poème héroï-comique. Constantinople, L'imprimeur du Mouphti, 1772. – 1 db (55.786, H.)
- 127) [Borde, Charles]: *Parapilla, avec les pièces fugitives de divers auteurs célèbres*. Croya d'Albanie, 1780. – 1 db (306.381, H.) Olasz-francia bilingvis kiadása a Mirabeaunak is tulajdonított költeménynek, amelyről a Barbi-er-féle anonim-lexikon azt írja, hogy „poème licencieux” és a Bibliothèque Nationale a híres „Pokol”-ban, az „Enfer”-ben tartja.
- 128) [Dulaurens, Henri-Joseph]: *Étrenes aux gens d'Église ou La chandelle d'Arras*. Arras, 1766. – 1 db (56.017, H.)

- 129) *Hymne au soleil, en quatre divisions traduit du Grec* par M. l'abbé de R... [François-Philippe de Laurens de Reyrac]. Paris, 1777. – 1 db (P.o. rel. 354^x, H.)
- 130) Dorat, [Claude-Joseph]: *Collection complète des oeuvres*. Tom. 1–5. Paris, 1775. – 5 db (Opp. 420, H.)
- 131) Vattel, [Emerich de]: *Le droit des gens ou Principes de la loi naturelle appliqués à la conduite et aux affaires des nations et des souverains*. Nouv. éd. Tom. 1–3. Neuchâtel, 1777. – 3 db (Ph. pr. 1734e, H.)
- 132) Pufendorff, Samuel: *Les devoirs de l'homme et du citoyen...* Trad. du latin par Jean Barbeyrac. Nouv. éd. [De officie hominis et civis secundum legem naturalem.] Tom. 1–2. Amsterdam et Leipzig, 1756. – 2 db (Ph. pr. 1470e, H.)
- 133) Mably, Gabriel Bonnot: *De la legislation*. Amsterdam, 1777. – 4 db (Pol. g. 1014^a).
- 134) [Holbach, Paul-Henri]: *Théologie portative ou Dictionnaire abrégé de la religion chrétienne* par l'abbé Bernier. Londres–Amsterdam, 1770. – 1 db (Th.un. 1021^r, H.)
- 135) *Traité des trois imposteurs*. H.n. 1775. – 1 db (285.328) A „La vie et l'esprit de M. Benoît Spinoza.” Prosper Marchand nyomán, Vroes, J. Amyen és J. Rousset de Missy átdolgozása.³¹
- 136) [Le Roy de Lozembrune, François]: *Histoire de la guerre de Hongrie pendant les campagnes de 1716–1718*. Vienne, 1788. – 1 db (224.013)
- 137) Villecomte, Denis de: *Lettres modernes avec leurs reponses. – Lettere moderne colle loro risposte*. Bassano–Venezia, 1773. – 1 db (Epist. 973¹, H.)
- 138) [Imbert, Guillaume]: *La chronique scandaleuse ou Mémoires pour servir à l'histoire des moeurs de la génération présente*. Paris, 1784. – 1 db (H. misc. 331^a).
- 139) [Orobio De Castro, Baltasar] Orobio, Isaac: *Israel vengé ou Exposition naturelle des prophéties Hébraïques que les chrétiens appliquent à Jésus*. Londres, 1770. – Koll. 1.
A mű spanyol eredetijét nem adták ki. Más nyelvekre spanyol helyett franciából fordították.³²
Mirabaud, Jean Baptiste de: *Opinions des anciens sur les juifs*. Londres, 1769. – Koll. 2. – 1 db (Jud. 319^p)
- 140) [Fleuriot, Jean-Marie-Jérôme dit Marquis de Langle]: *Voyage de Figaro en Espagne*. London (sic!), 1785.³³ – 1 db (It. 1227)
- 141) [Ovidius Naso, Publius] Ovide: *Les oeuvres galantes et amoureuses*. Nouv. ed. Tom. 1–2. A Cythère, aux dépenses du Loisir, 1763. – 2 db (A.lat. 2288^h)
- 142) *Manuel du citoyen*. S[imon] P[ierre] M[érard] D[e] S[aint] J[ust]. Paris, 1791. – 1 db (Pol. g. 706, H.)
- 143) [Barthelémy, Jean-Jacques]: *Voyage du jeune Anacharsis en Grèce. Aux Deux-Ponts*, 1791. – 9 db (Ant. 982e)

- 144) [Montesquieu, Charles Louis de Secondat]: *De l'esprit des lois*. Londres, 1772. (Valójában: *Oeuvres... Tom. 1-3.* – 3 db) – 5 db (Opp. 589¹)
- 145) Linguet, [Simon-Nicolas-Henri]: *Annales politiques, civiles et littéraires du dix-huitième siècle*. Lausanne et Londres, 1777–1780. – 9 db (Eur. 1603^a, H.)
- 146) Bielfeld, [Jacob Friedrich von]: *Institutions politiques*. Nouv. éd. Tom. 1–3. A Leyde 1768–1774. – 4 db (Pol.g. 503^a)
- 147) Bielfeld, [Jacob Friedrich von]: *Érudition universelle ou Analyse abrégé de toutes les sciences*. (A külső címlapon és az eredeti jegyzéken: *Érudition complète...*) Tom. 1–4. Berlin, 1768. (80.805, H.) A mű egyik kötete a pótjegyzék 10. tétele.
- 148) [Boyer, Jean Baptiste de, marquis] d'Argens: *Histoire de l'esprit humaine ou Mémoires de la république des lettres*. Tom. 1–14. Berlin, 1764–1765. – 10 db. (Phil. sp.399^j)
Az írás a katalóguslapon és a possessor nevét pótló, „Magyar Nemzeti Múzeum” bélyegző Hajnóczy possessor-voltára utal, ám a kötetekben Born Ignác ex librise van.
- 149) *Nouveau tableau de Spa... Manuel indispensable...* H.n. 1784. – 1 db (Mor. 5496, H.) Az eredeti jegyzékben csak *Tableau de Spa...*
- 150) Boulanger, Nicolas Antoine: *L'antiquité dévoilée...* Amsterdam, 1777. – 3 db (Ant. 1030^d, H.) A munkát Holbach átdolgozta.
- 151) Bossuet, Jacques Benigne: *Histoire des variations des églises protestantes*. 6. ed. Tom. 1–2. Bruxelles, 1718. – 2 db (309.381)
- 152) Marmontel, [Jean-François]: *Les Incas ou La destruction de l'empire du Perou*. Tom. 1–2. Paris, 1777. – 2 db (57.976, H.)
- 153) Leti, [Gregorio]: *La monarchie universelle de Louys XIV*. Trad. de l'italien. P. 1–2. Amsterdam, 1701. – 2 db (Eur. 1578^a, H.)
- 154) [Leti, Gregorio]: *Histoire de la vie du Pape Sixte Cinquième*. Trad. de l'italien [par l'abbé Le Pelletier]. [Vita di Sisto V., Pontifice Romano.] Tom. 1–2. Anvers, 1704. – (H.eccl.4018^a, H.)
- 155) [Graffigny, Françoise d'Issembourg d'Happoncourt, Mme de]: *Lettres d'une péruvienne augmentées de celle du Chevalier Déterville*. P. 1. *Lettre d'Aza ou d'un péruvien* [par Ignace Hugary de Lamarche-Courmont]. Amsterdam, 1761. – 1 db³⁴ (Epist. 650^s, H.)
- 156) Fleury [Claude]: *Abregé de L'histoire ecclésiastique de – –*. Traduit de l'anglois. [Valójában J. M. Prades munkája, II. Frigyes porosz király előszavával.³⁵] Nouv. éd. Corr. Berne [Berlin], 1767. – 1 db (H.eccl. 3445, H.)
- 157) [Dulaurens, Henri Joseph]: *L'Arretin moderne*. Tom. 1–2. Rome, Congrégation de l'Index [Amsterdam], 1776. – 1 db (318.749, H.)
- 158) [Aurelius Antonius, Marcus]: *Réflexions morales de l'Empereur Marc Antonin avec des remarques*. [Trad. du grec par André et Anne Dacier.] [Tà eisz heauton.] Tom. 1–2. Paris, 1691. – 2 db (A. gr.1839^a, H.)
- 159) *Mémoires historiques et politiques de la maison d'Austrich* [!] Paris, 1670. – 2 db (Így szerepel az eredeti jegyzékben, s a mű díszcímlapján is ez a

- cím. A valódi címlapon: *Mémoires historiques et politiques contenant l'histoire d'Autriche.*) (Austr. 1815 és Austr. 1818.)
- 160) Jeney [Lajos Mihály]: *Le partisan, ou L'art de faire la petite-guerre avec succès selon le génie de nos jours* par De Jeney, La Haye, 1759. – 1 db (101.113, H.)³⁶
- 161) Folard, [Jean Charles de]: *L'Esprit du Chevalier Folard tiré de ses commentaires sur l'histoire de Polybe, pour l'usage d'un officier de Main de Maître.* [II. Frigyes porosz király]. Paris [Berlin], 1761. – 1 db (100.338, H.)
- 162) Boswell, [James] Jacques: *Relation de l'isle de Corse, journal d'un voyage dans cette isle et mémoires de Pascal Paoli* par. –. Trad. de l'anglais ... par J.P.I. Du Bois. [An account of Corsica... and Memoirs of Pascal Paoli.] La Haye, 1769. – 1 db (It. 460^t, H.)
- 163) [Lancellotti, Secondo]: *Les impostures de l'histoire ancienne et profane.* [Trad. de l'italien par l'abbé G. Oliva, rev. et corr.] P. 1–2. Londres, 1770. – 1 db (H. misc. 444, H.)
- 164) [Du Bocage, Anne-Marie Lepage, Mme Fiquet]: *Lettres de Madame Du Boccage, contenant ses voyages en France, en Angleterre... pendant les années 1750, 1751 et 1758.* Dresde, 1771. – 1 db (Epist. 314^g, H.)
- 165) Lamberg, [Maximilian Joseph von]: *Le mémorial d'un mondain.* Au Cap Corse, 1774. – 1 db (Leleg.m. 753, H.)
- 166) La Fontaine, [Jean de]: *Fables choisies.* Tom. 1–2. Liège, 1780. – 2 db (54.296).
- 167) *Les matinées royales du roi de Prusse écrites par lui-même.* H.é.n. – 1 db (Apokrif mű, amelyet Benoît Patono-nak, Bonneville-nek, aki – mint a Bibliothèque nationale katalógusa írja – „aide de camp du maréchal de Saxe”, illetve Voltaire-nek tulajdonítanak.³⁷ – Az OSZK-ban csak egy Londonban 1863-ban kiadott példány van, 184.277 jelzeten.)
- 168) Pufendorf, Samuel von: *Le droit de la nature et des gens, ou système général des principes... de la morale.* Trad. du latin de – – par Jean Barbeyrac. [De jure naturae et gentium...] Tom. 1–2. Amsterdam, 1712. – 1 db (Ph. pr. 222^f, H.)
- 169) Sarpi, Paolo [Paolo Servita, Pietro Sarpi]: *Histoire du Concil de Trente.* Trad. par. [Nicolas] Amelot de La Houssaye. Amsterdam, 1651. – 3 db (Conc. 271)
- 170) Raynal, [Guillaume Thomas]: *Histoire philosophique et politique des établissements et du commerce des Européens dans les deux Indes.* Vol. 1–8. Genève, 1781. – 9 db (Eur.1814^{ab}, H. Igen sok piros aláhúzással ill. jel-lel.)
- 171) *Les admirables secrets d'Albert le Grand.* Lion, 1743. – 1 db (Phys, 572^a, H.)³⁸
- 172) La Rochefoucauld, [François duc de]: *Réflexions ou sentences et maximes morales...* Nouv. éd. renferme de plus les *Maximes de Madame la Marquise de Sablé...* et les *Pensées diverses de M.L.D.* [abbé d'Ailly] et les Ma-

- ximes chrétiennes de M**** [Madame Rambouillet de la Sablière]. Lausanne, 1750. – 1 db (L. eleg.m. 1008^s, H.)
- 173) [Carra, Jean-Louis]: *L'orateur des États-Généraux pour 1789*. Paris, 1789. – Koll. 1.
Révolutions de Paris. No. 1–4. Paris, L. Prudhomme. – Koll. 2–5.
Récit exact de la révolution de Versailles et de Paris du samedi 5 octobre 1789 au 7 du même mois[De Courtive, avocat au Parlement.] H.n. 1789. – Koll. 6.
Précis exact de la prise de la Bastille. [Par Louis Abel Beffroy de Reigny, dit le Cousin Jacques.] H.n. 1789. – Koll. 7.
Histoire du fils d'un roi, prisonnier à la Bastille, trouvé sous les débris de cette forteresse. Paris, 1789. – Koll. 8. – 1 db (Pol. g. 1157^p, H.)
- 174) Rousseau, J[ean] J[acques]: *Considérations sur le gouvernements de la Pologne et sur sa réformation projetée*. La Haye et Lausanne, 1783. – 1 db (Pol.g. 1298^j, H.– margón piros jelekkel)
- 175) Rousseau, Jean Jacques: *Oeuvres choisies*. Tom. 1–2. Genève, 1777. – 2 db (54.812. H.)
- 176) Metastasio, Pietro: *Opere drammatiche*. Vol. 1–7. Venezia, 1772. – 7 db (Po.it. 348^a)
- 177) Ariosto, Lodovico: *Opere di – –* Tom. 1–4. Bassano, 1771. – 4 db (P.o.it. 196^a)
- 178) Bojardo, Matteo Maria: *Orlando innamorato*. Composta da – – e rifatto da M. Francesco Berni. Ed. 3. Tom. 1–2. Venezia, 1774–1775. – 2 db (Po. it. 214^{wy}, H.)
- 179) Tasso, Torquato: *Il Goffredo ovvero La Gerusalemme liberata*. Venezia, 1771. – 1 db (239.431)
- 180) Petrarca, Francesco: *Le rime*. Venezia, 1775. – 1 db (270.631)
- 181) Tassoni, Alessandro: *La secchia rapita*. Venezia, 1772. – 1 db (239.422)
- 182) Della Casa, Giovanni: *Il Galateo di – –*. Coll altre opere volgari. Bassano–Venezia, 1776. – 1 db (91.494, H.)
- 183) Bruni, Antonio: *Le tre grazie*. Rime. Roma é.n. – 1 db (Po.it. 216^b, H.)
- 184) Parabosco, Girolamo: *Quattro libri delle lettere amorose*. Venezia, 1611. – 1 db (P.o.it. 372, H.)
- 185) Brugnone, Giovanni: *La mascalcia o sia la medicina veterinaria... dedicata alla S.R.M. Vittorio Amadeo re di Sardegna*. Torino, 1774. – 1 db (A. vet. 106^h, H. – A régi katalógusban: Amadeo Vittorio, mint szerző.)
- 186) *Riflessioni di un italiano sopra la chiesa in generale, sopra il clero si regolare che secolare... o sopra i diretti ecclesiastici de principi*. Borgo Francone, 1768. – 1 db (J.can.1877^a, H.)
 Antiklerikális munka, több helyen aláhúzásokkal, jelölésekkel.
- 187) Guevara, Antonio de: *Vita, gesti, costumi, discorsi e lettere di Marco Aurelio imperatore*. Venezia, 1566. – 1 db (A Régi Nyomtatványok Tárában, Ant. 5706 jelzetten, H.)

- 188) Marino, [Giovanni Battista]: *Li epitalami de cavalier* – -. Venezia, 1764. – Koll. 1.
[Anakreon]: *Anacreonte poeta greco trad. in verso toscana da Bartalomeo Corsini*. Parigi, 1672. – Koll. 2. (231.821, H.)
- 189) Marino, [Giovanni Battista]: *La lira*. Rime del cavalier – -. Vol. 1–3. Venezia, 1613. – 1 db (P.o.it 305, H.)
- 190) *Dizionario delle favole per uso delle scuole...* Venezia, 1777. – 1 db (L.lat. f. 404^y, H.)
- 191) (Piccinni, Niccolo): *L'astratto ovvero il giocatore fortunato*. Dramma giocoso... (Poesia di Giuseppe Petrosellini.) H.n. 1774. – 1 db (174.755, H.)
- 192) (Gassmann, Florian [Leopold]): *Il viaggiatore ridicolo*. Dramma giocoso per musica. (La poesia di Carlo Goldoni.) Vienna, 1774. (204.774, H.)
- 193) (Gazzaniga, Giuseppe): *L'isola d'Alcina*. Dramma giocoso per musica... (La poesia e del Sig. Giovanni Bertati.) H.n. 1774. – 1 db (207.005)
- 194) (Monza, Carlo): *Alessandro nell'Indie*. Dramma per musica. [La poesia e de Pietro Metastasio]. Milano, 1775. – 1 db (160.836, H.)
- 195) Justi, Johann Heinrich Gottlob von: *Grundsetze der Polizeywissenschaft*. Bd. 1–2. Königsberg–Leipzig, 1760–1761. – 2 db (Pol.c. 358)
- 196) Justi, Johann Heinrich Gottlob von: *System des Finanzwesens*. Halle, 1766. – 1 db (Cam. 791, 2 példány van ezen a jelzeten, egyik talán Hajnóczyé volt).
- 197) [Frigyes II., porosz király] Friedrich II.: *Hinterlassene Werke*. Wien, 1789–1791. – 10 db (Opp. 682)
- 198) Justi, Johann Heinrich Gottlob von: *Scherzhafte und satyrische Schriften*. Bd. 1–3. Berlin–Stettin–Leipzig, 1760. – 3 db (235.839)
- 199) Justi, Johann Heinrich Gottlob von: *Vergleichung der Europäischen mit den Asiatischen und anderen vermeintlich barbarischen Regierungen...* Berlin, 1762. – 1 db (Pol.g. 912, H.)
- 200) Justi, Johann Heinrich Gottlob von: *Natur und Wesen der Staaten als die Quelle aller Regierungswissenschaften und Gesetze*. Mit Anmerkungen von Johann Gottfried Scheidemantel. Mittau, 1771. – 1 db (Pol.g. 910, H.)
- 201) Justi, Johann Heinrich Gottlob von: *Der Grundriss einer guten Regierung...* Frankfurt–Leipzig, 1759. – 1 db (Pol.g. 909)
- 202) Justi, Johann Heinrich Gottlob von: *Staatswirtschaft oder Systematische Abhandlung aller... Cameral-Wissenschaften...* 2. Aufl. Th. 1–2. Leipzig, 1758. – 2 db (Cam. 2665^c, H.)
- 203) Justi, Johann Heinrich Gottlob von: *Die Grundsätze der Polizeywissenschaft...* 3. Aufl. mit Verbesserungen und Anmerkungen von Johann Beckmann. Göttingen, 1782. – 1 db (Pol. c. 358^b)
- 204) Home, [Henry] Heinrich: *Grundsätze der Kritik*. Bd. 1–2. Aus dem Englischen übers. v. Johann Nikolaus Meinhard. [Elements of criticism.] Wien, 1785–1786. – 2 db (93.950, H.)

- 205) Home, [Henry] Heinrich: *Versuche über die Geschichte des Menschen*. Th. 1–2. [Sketches of the history of man.] Leipzig, 1774–1775. – 2 db (305.432)
- 206) Smith, Adam: *Untersuchung der Natur und Ursachen von Nationalreichthümern*. [An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations.] Bd. 1–2. Leipzig, 1776. – 2 db (Cam. 3593)
- 207) Scheidemantel, Heinrich Gottfried: *Das Staatsrecht nach der Vernunft und den Sitten der vornehmsten Völker*. Theil 1–3. Jena, 1770–1771. – 3 db (Pol.g. 1322^s)
- 208) Schröckh, Johann Matthias: *Allgemeine Weltgeschichte für Kinder*. Leipzig, 1779–1784. – 6 db (Dm 1168; az eredeti jegyzéken 1786, mint a kiadás éve.)
- 209) Jenne, Franz: *Reisen von Petersburg bis Malta und von der Donaumündung bis in den Guadalquivir...* Theil 1–3. Leipzig, 1780. – 3 db (It. 744)
- 210) [Opitz, Martin]: *Teutsche Gedichte M. Opizen*. Hrsg. v. D. W. Triller. Frankfurt, 1746. – 1 db (P.o.germ. 2505; az eredeti jegyzék szerint 4 kötetnek kéne lenni, s a cím csupán „Gedichte”, tehát esetleg más is lehetett a kötetekben. Ez Jankovich példánya.)
- 211) *Ormuzd's lebendiges Wort an Zoroaster oder Zend-Avesta. In einem Auszug nebst einer Darstellung des Religionssystems der Persen* von Friedrich Simon Eckard. [Hrsg. v. Abraham Hyacinthe Anquetil-Duperron.] Greifswald, 1789.³⁹ Koll. 1.
Der Mystagog oder vom Ursprung und Entstehung ... der Hieroglyphen der Alten, welche auf die Freymaurerey Bezug haben... von einem ächten Freymaurer [Joseph Gottlieb Hermann, genannt Eichhörnl]. Osnabrück u. Hanau, 1789. Az előszó aláírása (Pallini). Koll. 2. – 1 db (Op.S. 195, H.)
- 212) Helvetius, [Jean-Claude-Adrien] Johann Claudius Hadrian: *Hinterlassenes Werk von Menschen, von dessen Geistes-Kräften und von der Erziehung desselben*. Bd. 1–2. Breslau, 1774. – 1 db (Anthr. 513^p, H.)
- 213) Bossuet, J[acques] B[enigne]: *Die Staatskunst aus den eigenen Worten der Heiligen Schrift gezogen*. [Politique tirée des propres paroles de l'Écriture-Sainte.] Theil 1–2. Augsburg, 1774. – 2 db (Pol.g. 544)
- 214) Chemnitz, Bogislaus Philipp: *Abriss der Staatsverfassung des römischen Reichs deutscher Nation* [von] Hippolithus a Lapide aus – 's lateinischer Urschrift. Mainz, 1761. – 2 db (Germ. 4971) (Vö.21)
- 215) *Von der Schädlichkeit des Religionszwanges*. H.n. 1793. – 1 db (Pol.g. 1322ⁱ)
- 216) Wolff, Christian [Friedrich von]: *Vernünfftige Gedancken von der Menschen Thun und Lassen...* 3. Aufl. Frankfurt, 1728. – 2 db (Ph. pr. 1824^a, H.) A kötet gerincén „Wolffs Moral”.
- 217) Ehlers, Martin: *Winke für gute Fürsten, Fürstenerzieher und Volksfreunde*. Theil 1–2. Kiel u. Hamburg, 1786. – 2 db (Polem. 3500, H.)

- 218) Zanthier, Friedrich Wilhelm: *Versuch über die Lehre des Detaschements*. Dresden, 1783. – 1 db (101.229, H.)
- 219) Grandmaison, [France de]: *Der kleine Krieg oder Abhandlung von dem Dienste der leichten Truppen im Felde...* aus dem Französischen übers. von I. R. v. G. [La petite guerre, ou traité du service des troupes légères en campagne.] Wien, 1785. – 1 db (100.969, H.)
- 220) [Hoffmann, Leopold Aloys]: *Grosse Wahrheiten und Beweise... aus der ungarischen Geschichte*. Frankfurt u. Leipzig, 1792. – 1 db (268.672)^{39a/}
- 221) [Pilati di Tassulo, Carlo Antonio]: *Von einer Reformation in Italien oder von den Mitteln die gefährlichsten Missbräuche und die schädlichsten Gesetze des Landes zu verbessern*. Nach der neuesten Ausgabe aus d. Ital. übers. [Di una riforma d'Italia...] H.n. 1775. – 1 db (H.rel. 1348)
- 222) Noldmann Benjamin: *Geschichte der Aufklärung in Abyssinien...* Göttingen, 1791. (H.E.E. 474 és 474^a). A jegyzék szerint 1 db, itt 2 db.
- 223) La Balme, Mottin de: *Grundsätze der Taktik für Cavallerie*. Aus d. Französischen übers. von L[eopold] S[chrenberg] v. Brenkenhof. [Éléments de tactique pour la cavalerie.] Dresden, 1783. – 1 db (101.992, H.). A margin tintával írott bejegyzés vélhetően Laczkovicstól.
- 224) [Browne, Georg, Graf von]: *Die Kriegsschule oder Die Theorie eines jungen Kriegsmannes in allen militairischen Unternehmungen...* von einem kaiserl. königl. Hauptmann der Infanterie. Wien, 1777. – 1 db (101.309, H.)
- 225) *Der subalterne Officier oder Unterricht für Officiere, Kadeten, Unterofficiere...* Verfasst von einem Officier der Infanterie der k.k. Armee. Prag, 1783. – 1 db (100.311, H.)
- 226) Zanthier, Friedrich Wilhelm: *Versuch über Märsche der Armeen, die Lagerschlachten und den Operationsplan...* Dresden, 1778. – 1 db (101.276, H.)
- 227) *Vom Dienst der leichten Cavalerie im Felde...* Dresden, 1784. – Koll. 1. *Abhandlung über die Einrichtung der leichten Truppen und deren Gebrauch im Kriege...* Aus dem Französischen übers. v. L[eopold] S[chrenberg] v. Brenkenhoff. Berlin, 1785. – Koll. 2. – 1 db (100.136, H.)
- 228) Gellert, Christian Fürchtegott: *Werke*. Theil 1–10. Wien 1782. – 6 db (Opp. 694, H.)
- 229) Moore, [John] M. D.: *Abriss des gesellschaftlichen Lebens und der Sitten in Frankreich, der Schweiz und Deutschland*. [A view of society and manners in France, Switzerland and Germany.] Bd. 1–2. Leipzig, 1779. – 1 db (Eur. 1667, H.)
- 230) P[auw, Cornelius de]: *Philosophische Untersuchungen über die Amerikaner*. Aus dem Französischen des Herrn von P. [Recherches philosophiques sur l'Amérique et les américains.] Bd. 1–2. – 2 db (Anthr. 797um, H.)
- 232) *Das neue Testament...* 3. Ausg. verdeutscht von Carl Friedrich Bahrdt. Berlin 1783. – 1 db (Bibl. 842, H.)

- 233) Bahrđt, Carl Friedrich: *Sonnenklare Unzertrennlichkeit der Religion und der Moral...* Halle, 1791. – 1 db (Mor. 1518, H.)
- 234) *Erklärung der Lehrsätze über das Naturrecht des Freyherrn von Martini.* Von dem Herausgeber der Scheidleinschen Vorlesungen. Th. 1–2. Wien, 1787. – 2 db. (Pol.g. 1067^{kb}, H.)
Az eredeti jegyzékben ennyi áll a 234-es tételnél: „Martini: Naturrecht. Wien, 1787. 2 db.” Ez valójában Karl Anton Martini báró „*Lehrbegriff des Naturrechtes*” c. könyve is lehetne, amely a „De lege naturali positiones” c. Magyarországon is ismert művének fordítása és az OSZK-ban 301.998 jelzeten megtalálható. Ám e példány nem Hajnóczy tulajdona volt, s egy kötet, míg az „*Erklärung der Lehrsätze*” címleírása a Hajnóczy-könyvek feldolgozójának kezétől ered, s a darabszám is megegyezik a listán jelölttel. Ami pedig azt illeti, hogy Martini van szerzőként feltüntetve, ez a „hiba” a mű magyar fordítása esetében is többekkel megesett, így pl. Petrik is Martini műveként hozza „*A báró Martini Természet törvényéről való állításainak magyarázatja*” címet kapott 2. kötetét az „*Erklärung der Lehrsätze*”-nek.⁴⁰
- 235) *Briefe aus Berlin über verschiedene Paradoxe dieses Zeitalters.* 4. Aufl. Th. 1–2. – *Beylage zu den Briefen aus Berlin...* Berlin–Wien, 1785. – 2 db (Aust. 1222, H.) Pilati di Tassulo mellett a temesvári származású Johann Friedelt is számításba veszik, mint az első kötet, Carl Mestallier-t illetve von Steinsberg-et a 2. rész szerzőjeként, míg a *Beylage* írója Johann Rautenstrauch.⁴¹
- 236) [Mercier, Louis Sebastien]: *Philosophische Abhandlungen und Lobreden über Preisaufgaben der Akademien.* Aus dem Französischen übers. Leipzig, 1777–1778. – 2 db (237.742)
- 237) [Zannowich, Stefano]: *Türkische Briefe des Prinzen von Montenegro.* Th. 1–2. [Lettere turche raccolte e stampate da Stiepan Pastor – Vecchio.] Berlin, 1777.⁴² – 1 db (Epist. 743)
- 238) [Gaum, Johann Ferdinand?]: *Reisen eines Curländers durch Schwaben.* H.n. 1784. – 1 db (It. 479, H.)
- 239) [Mirabeau, Honoré Gabriel Riquetti, Comte de]: *Geheime Geschichte des Berliner Hofes...* [Histoire secrète de la cour de Berlin.] [Übers. v. Friedrich Wilhelm von Schütz.] Cölln [Freiberg], 1789. – 1 db (Germ. 4617)
- 240) *Briefe eines reisenden Franzosen über Deutschland an seinen Bruder zu Paris.* Übers. [Verfasst] von K. R. [Johann Caspar Riesbeck.] 2. verb. Ausg. 2. Bd. H.n. 1784. (It. 479, H. – A Bd. 1. a vele azonos raktári jelzeten lévő, s a 238/ alatt leírt mű.)⁴³
- 241) *Militärische Monatsschrift.* Berlin, 1785–1787. Bd. 1–5. (101.077, H.) Eredetileg az átadási jegyzékben 241. tételszám alatt külön írták le az 1786. és 1787. év füzeteit, 17 darabban. Az OSZK-ban ezeket a füzeteket, mint a 3–5. kötetet modern kötésben együvé helyezték a raktárban az első két kötettel.

- 242) [Pezzl, Johann]: *Briefe aus dem Noviziat*. Bd. 1–2. H.n. Zürich, 1780–1781. A kötetjelzés nélküli 1. kötetben még egy mű található: *Unparteiliche Gedanken über die Briefe aus dem Noviziat*. H.n. 1781. – 2 db (33.676/1–2, H.)
- 243) *Militärische Monatschrift 1786–1787*. Id. a 241. tételt. Az 1. és 2. kötetben egyébként Hajnóczy is megjelölt bizonyos könyvcímeket, amelyek meg is voltak könyvtárában.
- 244) Voltaire: *Über die Toleranz...* [Traité sur la tolérance.] Berlin, 1789. – 1 db (Mor. 5827^b H.)
- 245) Lessing: *Fragmente...* – 4 db. Így vették fel az átadási jegyzéken. Azonos kötésben, feltehetően – a jelzetadó kézírás tanúsága szerint – Hajnóczy tulajdonaként Polem 4418, 4420, 4425 és 4426 jelzeteken: *Fragmente des Wolfenbüttelschen Ungenannten, Von dem Zwecke Jesu und seiner Jünger. Noch ein Fragment, Fragmente. Ein Anhang zu dem Fragment Jesu... Übrige noch ungedruckte Werke des Wolfenbüttelschen Fragmentisten. Ein Nachlass von Gotthold Ephraim Lessing*. Berlin, 1784–1788.
- 246) [Lukianosz Szamoszatai] *Lucians Schriften*. Aus dem Griechischen übers. Bd. 1–8. Mannheim, 1788. – 4 db (A.gr. 2610^b, H.)
- 247) [Huber, Franz Xaver]: *Der Richter über den Herrn Schlendrian...* Bd. 1–3. Frankfurt–Leipzig, 1787. – 1 db (P.o. germ. 2883^a, H.)
- 248) [Pezzl, Johann]: *Faustin oder das aufgeklärte philosophische Jahrhundert*. H.n. 1784. – 1 db (L.eleg. m. 552^a)
- 249) [Alxinger, Johann Christian]: *Anti-Hoffmann*. Wien é.n. – 1 db (232.818)
- 250) [Weckhrin, Wilhelm Ludwig]: *Das graue Ungehauer*. H.n. 1784–1787. – 8 db (806.829; az átadási jegyzékben csak 7 db volt)
- 251) *Das Theater der Religionen oder Apologie des Heidenthums*. Athen, 1791. – 1 db (249.148, H.)
Mint szerzők az alábbiak jöhetnek számításba: Carl Spazier, Carl Joseph August Christian Hofheim és Carl Adolph Zumbach.⁴⁴
- 252) Müller, M. I. G.: *Deliciae Hortenses das ist Blumen–Artzney–Küchen– und Baum–Gartens–Lust*. Erstmals hrsg. von –, nun aber bey dieser 6. Aufl. ... vermehret von M.C.F.K.P.M. Stuttgart, 1728. – 1 db (Oec. 1195^{ts}, H.)
E kötet fellelése merőben véletlen volt, a jegyzéken ugyanis annyi szerepelt csupán: „*Blumen–Artzney*”, sem szerző, sem a valódi címkezdő. Így azt sem lehetett tudni, hogy nem valamiféle szépirodalmi műről van szó, hanem valóban kertészeti szakkönyvről.
- 253) Haller, Albrecht: *Versuch schweizerischer Gedichte. 10. Aufl.* Göttingen, 1768. – 1 db (P.o. germ. 1608^b)
- 254) Wieland, [Christoph Martin]: *Idris*. Gedicht. Reutlingen 1775. – 1 db (803.910)
- 255) *Reise eines englischen Geistlichen durch Schweden, in Briefen an Lord Th-rl-w [Edward Thurlow] in Lausanne*. Berlin, 1784.⁴⁵ – 1 db (It. 1010, H.)

- 256) [Hirzel, Hans Caspar]: *Das Bild eines wahren Patrioten*. Vom Verfasser des Philosophischen Bauers. 2. Aufl. Zürich, 1775. – 1 db (Mor. 3037^t, H.)
A könyv gerincén: Iselins Patriot.⁴⁶
- 257) [Wucherer, Georg Philipp]: *Eine Beilage zum Pasquill von dem Verläumdeten. Samt dem angehängten und mit Erläuterungen versehenen Pasquille*. Wien, 1786. Koll. 1.
[Blumauer, Johann Aloys]: *Glaubensbekenntniss eines nach Wahrheit Ringenden*. Hernhuth, 1786. – Koll. 2.
[Trenck, Friedrich, Freiherr von]: *Der macedonische Held in wahrer Gestalt*. H.n. 1786. – Koll. 3. – 1 db (Crim. 719, H.)
Valójában Laczkovicsé lehetett ez a kötet, aki a „Matzedoniai vitéz” fordítója volt, s a kötetben lévő jelölések is tőle származhatnak.
- 258) *Charakteristik der vornehmsten europäischen Nationen*. Theil 1–2. Aus dem Englischen von Henrich Christian Schmid. Leipzig, 1772. – 2 db (Anthr. 328, H.)⁴⁷
- 259) *Freimüthige Betrachtungen eines philosophischen Weltbürgers über wichtige Gegenstände*. H.n. 1793. – 1 db (H.un. 500)
- 260) *Über die Verbesserung der englischen Constitution*. Ein Brief von Thomas Paine. London, 1792. – 1 db (Britt. 357)⁴⁸
- 261) [Jenisch, Daniel]: *D. M. Josephi Secundi imperatoris Romani sacrum*. – *Dem Geist Josephs des Zweyten römischen Kaisers geweiht*. H.n. 1790. – 1 db (801.902, Kisnyomtatványtár stb.)
- 262) *Allgemeines Gesetz über Verbrechen und derselben Bestrafung*. Wien, 1787. – 1 db (M 803.203, H.) Az átadási jegyzéken 6 darabos műként szerepel, holott ilyen címmel csak 1 kötet lelhető fel. Elképzelhető, hogy a Kropatschek-féle „*Handbuch*” vagy a F. G. Kees-féle „*Gesetzte und Verordnungen*” lett volna a többi darab, amelyeknek azonban a jegyzékben nem veték fel külön a címét.
- 263) [Albrecht, Johann Friedrich Ernst]: *Die Regenten des Thierreichs*. Eine Fabel. H.n. 1792. – 3 db (Eur. 1836^a, H.)
- 264) *Der erfahrene Pferdearzt oder Anweisung die Krankheit der Pferde zu erkennen und heilen*. Gratz, 1792. – 1 db (A.vet. 233^a, H.)
- 265) [Molnár János]: *Politisch-kirchliches Manch-Hermaeon von den Reformen Kayser Josephs überhaupt, vorzüglich in Ungarn...* H.n. 1790. – 1 db (217.926, 217.937 stb.) A jegyzéken „*Von den Reformen Kayser Josephs II. in Ungarn*” címmel és piros színessel aláhúzva mint különösen felforgató munka.⁴⁹
- 266) [Ovidius Naso, Publius]: *Ovid von der Liebe*. Übers. von Johann Baptista von Knoll. Buch 1–3. Frankfurt u. Leipzig, 1790. – 1 db (A. lat. 2279, H.)
- 267) [Opitz], Martin: *Des berühmten Schlesiens Martini Opitii Opera. Geist- und weltliche Gedichte*. Die neueste Edition. Breslau, 1690. – 1 db (P.o. germ. 2497, H.)

- 268) Langbein, August Friedrich Ernst: *Gedichte*. Leipzig, 1788. – 1 db (P.o. germ. 2116, H.)
- 269) [Weickhard, Melchior Adam]: *Der philosophische Arzt*. 2. verm. Aufl. Hana u. Leipzig, 1775–1782. – 2 db (Anthr. 248^k, H.)
A jegyzéken „Frankfurt, 1782”, ami valójában az 1. Stück-re áll, míg a 2. St. 1775-ben, a 3. St. 1776-ban, a 4. St. 1777-ben jelent meg. Ettől kezdődően új lapon, „Csonka munkák” felirattal folytatódik a felsorolás.
- 270) *Les travaux de Mars*. – 1 db. Ennyi áll a jegyzékben, kiadás, helynév, évszám nélkül. Ez az a tétel, amelynek nem sikerült nyomára jutni. Ezen kívül csupán egy katalógus az, amelyről nem lehetett kideríteni, hogy mi rejtőzhet az igen hiányos leírás mögött.
- 271) Young, [Edward]: *Oeuvres diverses du docteur* –. Trad. par Pierre Le Tourneur. Tom. 3–4. Paris, 1770. 2 db (Opp. 815, H.)
- 272) [Pilati di Tassulo, Carlo Antonio]: *Voyages en divers pays de l'Europe, en 1774, 1775 et 1776*. La Haye, 1777. – 1 db (It. 1234e jelzeten Tom. 1–2., Bory Carolina bejegyzéssel.)
- 273) [Martinovics Ignác]: *Mémoires philosophiques ou la nature dévoilée*. Part 1. Londres, 1788. – 1 db (40.977/1, lehet, hogy Hajnóczyé volt, bár a ceruzával írott bejegyzések nem erről vallanak. – Két példánya van a műnek az OSZK-ban, mindkettő csak Pars 1., valószínűleg nem is jelent meg a 2. rész.
- 274) *Esprit des meilleurs écrivains français ou Recueil de pensées les plus ingénieuses...* Paris, 1777. – 1 db. (52.184, 1–2. köt. 2 db)
- 275) Grotius, [Hugo]: *Le droit de la guerre et de la paix*. [De iure belli ac pacis.] Tom. 2–3. La Haye, 1703. – 2 db (J.publ. E. 796, H.)
- 276) Drummond, [Louis] Comte de Melfort: *Abhandlung von der Cavalerie*. [Traité sur la cavalerie.] Bd. 2. Dresden, 1781. – 1 db (100.084, H.)
- 277) Tielke, [Johann, Gottlieb]: *Beyträge zur Kriegskunst – Geschichte des Krieges von 1756 bis 1760*. Stück 3–4. Freiburg, 1778–1781. – 1 db (102.557, H.)
- 278) Turpin de Crissé, [Lancelot]: *Versuche über die Kriegskunst...* Aus dem Französischen übers. Mit einigen Noten und einem Vorberichte von den Pflichten eines jungen Officiers vermehret von Moritz von Rohr. [Essais sur l'art de la guerre.] Th. 1. Potsdam, 1756. – 1 db (100.335, H.)
- 279) Faesch, Johann Rudolph: *Regeln und Grundsätze der Kriegskunst...* Teil 2–4. Leipzig, 1771–1773. – 3 db (100.145, a 2. kötetben tintával: „Joh. Laczkovits OberLieutt.”)
- 280) Weisse, Christian Felix: *Trauerspiele*. Th. 2–5. Leipzig, 1776–1780. – 4 db (P.o.germ. 3401^a)
- 281) Cronegk, Johann Friedrich: *Schriften*. Bd. 2. Neue verm. Aufl. Anspach, 1773. – 1 db (P.o.germ. 955, H.)
- 282) Ray de Saint Geniés, Jacques Marie: *Praktische Kriegskunst*. [L'art de la guerre pratique.] Theil 1–2. Berlin, 1772. – 1 db (101.137, H.)

- 283) C[ontant] D'Orville, [André Guillaume]: *Geschichte der verschiedenen Völker des Erdbodens...* [Histoire des differens peuples du monde.] Bd. 5. Leipzig, 1777. – 1 db (Hist.un. 635, H.)
A teljes, 6 kötetes mű franciául megvan a könyvtár állományában H.E.E. 323^x jelzetten.
- 284) (Villaume): *Von dem Ursprung und den Absichten des Uebels.* Bd. 1. Carlsruhe, 1786. – 1 db. (Ph.pr. 1751^c, H.)
A jegyzékben nem szerepel a szerző neve, de az előszó végén és a könyvgerincén megtalálható.⁵⁰
- 285) Stockhausen, Johann Christoph: *Sammlung vermischter Briefe.* 3. u. letzter Theil. Wien, 1774. – 1 db (Epist. 946^a, H.)
- 286) Zachariae, Friedrich Wilhelm: *Cortes.* Bd. 1. Braunschweig 1766. – 1 db (P.o. germ. 3503¹, H.)
- 287) *Unpartheiliche Gedanken über die Briefe aus dem Novizziat.* Erstes Bändchen. H.n. 1782. – 1 db (H.eccl. 2982^a. Ugyanez a mű szerepel a 242/ tétel alatt is, a Briefe aus dem Novizziattal egybekötve.
- 288) Paine, Thomas: *Die Rechte des Menschen. Eine Antwort auf Herrn Burke's Angriff gegen die französische Revolution.* [The rights of men: being an answer to Mr. Burke's attack on the French revolution] Bd. 1. Kopenhagen, 1793. – 1 db (J. publ. E. 914e Két példánynak kellene lennie ezen a jelzetten, jelenleg azonban mindössze egy található. Ebben viszont két tulajdonosra utaló jelzés is van: Széchényi Ferenc és Miller Jakab Ferdinánd ex librise. „Liber perniciosus...” írta be valaki egykor.
- 289) Trenck, Friedrich Freiherr von: *Schriften.* – 1 db
Ez az eredeti jegyzék utolsó tétele. Lehet, hogy mögötته a „*Sämtliche Werke*” 1. kötete van, amely az OSZK-ban összesen 10 kötetes mű Opp. 733^b jelzetten, s amelyből az 1. kötet jelzetét a Hajnóczy könyvtárát feldolgozó kéz írta. De ugyanez a kéz adta a Biogr. 1819^h jelzetet a „*Nachtrag zur Lebensgeschichte*” Bd. 4.-nek. Mindkét esetben csonka is a mű, tehát az eredeti jegyzék hiányos adata mögött akármelyik lehet a valódi cím.

Az 1878-ban átadott „pótlólag talált” könyvek következnek:

- 1) Gracian, [Baltasar]: *L'homme de cour*. Trad. par [Abraham Nicolas] Amelot de La Houssaie. Nouv. ed. corr. et augm. Paris, 1702. – 1 db (Ph.pr. 866^a)
- 2) Boileau Despréaux, [Nicolas]: *Satires et oeuvres diverses*. Londres, 1772. – 1 db (51.495, H.)
- 3) *Catalogue des livres françois etc.* Milan, 1777. – 1 db.
Ez a tétel sajnos nem volt azonosítható.
- 4) [Theophrastos]: *Les caractères de Theophraste avec les Caractères ou Les moeurs de ce siècle* par M. [Jean] de la Bruyère. Nouv. ed. augm. de quelques notes et de la *Défense de La Bruyère et de ses Caractères* par M. [Pierre] Coste. Tom. 1–4. Lyon –Amsterdam, 1747. – 4 db (A. gr. 3080^a, H.)
- 5) *Le temple du bonheur, ou Recueil des plus excellentes traités sur le bonheur*. Tom. 1–4. Bouillon, 1770. – 4 db (Ph. sp. 1147^j, H.)
- 6–8) Massuet, Pierre: *La science des personnes de cour, d'épée et de robe, commencée par M. de Chevigny*. Tom. 1–7, Suite P. 1–2. Amsterdam, 1752. – 16 db (Eur. 1236^a, H.)
- 9) [Julianus Apostata római császár]: *Deffense du paganisme par l'empereur Iulien en grec et en françois, avec des dissertations et des notes...* par le marquis d'Argens [Jean Baptiste de Boyer]. [Contra Christianos.] 3. ed. augm. Tom. 1–2. Berlin, 1769. – 1 db (Op.S. 187, H.)⁵²
- 10) Bielfeld, [Jacques Frédéric]: *Erudition universelle...* Berlin, 1768. – 1 db (Más kötetekkel a 80.805 jelzetten. Vö. 147/ tétel)
- 11) Bahrtdt, Carl Friedrich: *System der moralischen Religion*. Riga, 1792. – 1 db (Ph. pr. 405; ezen a jelzetten Jankovich Miklós teljes példánya van, ennek 3. kötete, amelynek a főcímen belül külön címe „*Rechte und Obliegenheiten der Regenten*” volt meg Hajnóczy könyvtárában is.)
- 12) [Hajnóczy József]: *Extractus legum de statu ecclesiastico catholico in Regno Hungariae latarum*. H.n. 1792. – 10 példány (A könyvtárban több jelzetten, így 86.113, 308.048 stb, de nem a szerző példányai.) Vö. a 9. tétellel az eredeti jegyzéken.

ÉRTÉKELŐ SOROK HAJNÓCZY KÖNYVTÁRÁRÓL

A két jegyzéken összesen 289 és 12 tétel szerepel, 615+30 kötetel, meg az *Extractus legum* 10 példányával. Ezek közül azonban néhány könyv nem Hajnóczyé volt, hanem Laczkovicsé, amint ezt a possessor bejegyzése tanúsítja. Elképzelhetőnek tartom, hogy a hadtudományi munkák közül azok is Laczkovicséi voltak, amelyekben neve nem szerepel, s csupán a bürokratikus egyszerűsítés jegyében nevezték az egész átadott anyagot Hajnóczy könyvtárának. Benda Kálmán is azt írja, hogy „1876-ban a m. kir. Ítélt-Tábla irattárából elő-

kerültek Laczkovics és Hajnóczy elfogatásakor lefoglalt könyvei, iratai és levelezésük, ... amit a Tábla még ugyanabban az évben a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának ajándékozott.”⁵³ Mint a bevezetőben említettem, a könyveken kívül kéziratokat, leveleket is kapott a könyvtár. Szabó Miklós, a királyi ítélőtábla elnöke 1876. aug. 21-én, 996/1876 sz. alatt engedélyezte „a curiai levéltárba jutott s legközelebb feltalált 3 kötet földirati és statisztikai kézirat-, 3 csomag történelmi feljegyzés – 1 csomag magánlevelezés, – 1 csomag szabadkőművesi jegyzet, és a szabadkőművesi kötényt tartalmazó bőrtoknak... átengedését.”⁵⁴ Ezeket Fraknói Vilmos vette át 1876. aug. 31-én, s akkor még ebben az anyagban volt Hajnóczy kiadásainak napról napra vezetett jegyzéke, amelyből Szinyei az 1896-ban megjelent kötetben Hajnóczy-ról írván többször idéz. A naplót Hajnóczy 1788-tól elfogatásáig vezette: 1794. augusztus 16-án még virágokat vásárolt, hogy közelgő házassága végett Bécsből hozatott bútorait a „molyoktól megóvjá”, s aznap este tartóztatták le. A könyvtár szempontjából is érdekes lenne ez a számadás-napló, mert megtudhatnánk, hogy és mennyit áldozva jutott hozzá az akkor a tiltott könyvek jegyzékén lévő legújabb megjelenésű forradalmi kiadványokhoz. Bónis kutatásaiból tudjuk, hogy a *Moniteur*-t Szecsénác Jakab kamarai és Stettner József helytartótanácsi titkárral együtt járatta,⁵⁵ s hogy „a francia revolúciónak előmenetelét mindig leste, és róla protocollokat vitt.”⁵⁶ Micsoda odafigyelés, milyen anyagi áldozatok révén jutott hozzá az 1794-ben letartóztatott Hajnóczy olyan kiadványokhoz, amelyek 1793-ban jelentek meg külföldön (pl. Paine: *Die Rechte des Menschen* 1793-as kiadása), nem is szólva arról, hogy iratai között egy 1794. évi *Französisch Militärscher Catechismus*-t is találtak!⁵⁷

Felforgató eszméktől mentesnek minősített, és testvérének visszaadott könyvei elsősorban szépirodalmi művekkel, (pl. Klopstock, Ariosto, Goethe, Wieland), tudományos munkájához szükséges, a történelemmel és annak segédtudományaival foglalkozó művekkel (pl. *Abhandlung von den Grundsätzen der Münzwissenschaft*, vagy a jegyzékben „ars verificandi data, liber Gallicus”-ként felvett *L'art der verifíer les dates des faits historiques...*, amelynek 1750. és 1770. évi kiadásai voltak egy kötetesek, ill. Cornides, Bél, Katona, Kovacsics munkái) egészítették ki az elkobzott politikai, filozófiai, közgazdasági és hadtudományi szakanyagot. No és természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az „ártatlan” könyvek között nyelvkönyvek is voltak, bizonyítva, hogy Hajnóczy nemcsak latinul, németül, franciául és olaszul tudott, ahogy ezt az általa gyűjtött művek tanúsítják, hanem angolul⁵⁸, spanyolul, horvátul és csehül vagy szlovákul is. A Fodornénak visszaadott könyvek között szerepel egy „*Grammatica Anglicana*”, egy „*Grammatica Hispanica*”, egy „*Einleitung zur kroatischen Sprachlehre*” és egy „*Grammatica linguae Bohemicae*”, tehát legalább is tanulta ezeket a nyelveket. És – természetesen – görög–latin szótára is volt, a jegyzékben *Schreveri Lexicon*-ként, amelyet Benda Cornelius Schrevelius: *Lexicon manuale Graeco-Latinum* c. több kiadást megért műveként old fel. Az elkobzott és az „ártatlan”-nak minősített könyvek között természetesen átfedések is van-

nak. Így pl. a visszaadott munkák között szerepel egy tétel: „*Zachariae*, 5 k., de az első hiányzik”. Ez a hiányzó első kötet az OSZK-nak átadottak 286/ sz. alatti tétele, a csonka művek között felsorolva. De átfedi egymást Metastasio, Mercier, Hugo Grotius, La Fontaine, Nagy Frigyes stb. egy-egy munkája, mintegy bizonyítva, hogy egy-egy könyv felforgató gondolati tartalmát mindenki más-képpen ítéli meg, nem is szólva arról, hogy a könyvtárat átválogató hivatalos személyek műveltségi színvonala sem lehetett azonos.

A hatóságok azonban nemcsak felforgató és „ártatlan”, vagy inkább elkobzandó és visszaadható kategóriát különböztettek meg Hajnóczy könyvei között. Vannak ugyanis a jegyzékben bizonyos címek, amelyeket piros színessel húztak alá. Mint a felsorolásukból látni lehet, ezek anonim röpiratok voltak, amelyeket vagy azért húztak alá, mert különösen felforgató tartalmúnak ítélték, vagy azért, mert a vádlottak egyikét-másikát tartották szerzőjüknek. Ezek a pirossal aláhúzott tételek a következők: a 8-tól 10-ig terjedőek, amelyek valóban Martynovics, illetve Hajnóczy munkái, a 143. alatti „*Manuel du citoyen*”, a 261. alatti Jenisch-féle jozefinista röpirat és a 265-ös tétel, a *Manch-Hermaeon*, amelyről sokáig azt tartották, hogy Hajnóczy a szerzője.

Végül van a Széchényi Könyvtár állományában egy anonim röpirat, amelyre szerzője, Szirmay Antal, a jakobinus per egyik – bár nem igazán megbízható – megörökítője írta rá, hogy az „*Exemplar infelicis Jos. Hajnóczy*”, vagyis a szerencsétlen Hajnóczy példánya. Ez a röpirat, vagy inkább javaslat a 490.707 raktári jelzetet viselő *Projectum, qua ratione judicialia ad stabilem et talem in Regno Hungariae pedem poni valeant, ut protractiones et naevi causarum evitentur*. Posonii, 1790.⁵⁹

Végezetül emlékezzünk meg azokról is, akiknek birtokából azok a példányok kerültek ki, amelyek valaha nem Hajnóczy tulajdonát képezték, de címeik szerepeltek Hajnóczy elkobzott könyvei között. A legtöbb természetesen gróf Széchényi Ferenc tulajdona volt (kettőjük közeli kapcsolata jól ismert), de több került ki Jankovics Miklós illetve Illésházy István hatalmas tékaiból. Sok esetben Bory Carolina nevét írta be egy régi kéz a címlapokra. Bory Miklósné báró Hellenbach Carolina 1852-ben ajándékozta több mint 2000 kötetből álló gyűjteményét az Országos Széchényi Könyvtárnak.⁶⁰ Néhai férje, Bory Miklós királyi ítélő-mester, királyi táblai ülnök, majd Bécsben kancelláriai referens, udvari tanácsos volt. Ő maga, aki körmöcbányai bányászcsalád I. Lipót idején bárósított ágának utóda volt, csillagkeresztes hölgy lett.⁶¹ Egy felmenője Hellenbachné Jánoky Éva *Treue Ermahnungen einer Mutter an ihre einzige Tochter* címmel Lipcsében 1760-ban jelentetett meg könyvet, egy másik, báró Hellenbach János pedig Rákóczi kereskedelmi és pénzügyeinek intézője, majd a hazai protestánsok vezető világi ügyintézője volt.⁶²

Szerepel még, mint egykori possessori bejegyzés, Dobai Székely Sámuel⁶³ neve. Kiváló intellektus volt, jogot tanult, tanított is egy időben Eperjesen, majd katonatisztként Csehországba és Itáliába sodorta sorsa, végül oklevél- és éremgyűjtőként töltötte élete utolsó, békés negyedszázadát. Az Országos Szé-

chényi Könyvtár kéziratárában – s könyvállományában is – találkozhatunk possessori bejegyzéseivel, s itt található háborús élményeit megörökítő emlékezése is. Born Ignác⁶⁴ az ásványok tudós ismerője, akinek tulajdonosi jele a Hajnóczy-féle könyvek 148. tételszámánál szerepel, nemigen van képviselve az OSZK állományában posszorként, szerzőként sokkal gyakrabban. Hajnóczyhoz a listán említett kötetei talán 1791-ben bekövetkezett halála után kerülhetek, vagy esetleg korábban kapta kölcsön szabadtűműves „testvér”-ként, s Born halála miatt már nem volt kinek visszaadnia.

Mindezt azért véltem szükségesnek megemlíteni, mert úgy érzem, a felsorolt nevek azt bizonyítják, hogy a 18. század végén és a 19. század elején Magyarországon arisztokrata kastélyokban és nemesi kúriákban a kor színvonalán álló, a felvilágosodás politikai, filozófiai és közgazdasági eszméit hordozó művek hosszú sorát tartalmazó könyvtárak voltak. Nemcsak tengelymarasztaló sár, pipatórium és az ámbituson heverő agarak országa volt hazánk, ahogy ezt még hazai szerzők is szeretik olykor feltüntetni, hanem a felvilágosodott elmék otthona is. Egyetlen, párszáz kötetes könyvtár közelebbi vizsgálata is ezt igazolja.

JEGYZETEK

1. Horatius: *Versek*. Bp., 1959. 69. l. Bede Anna fordítása.
2. Kazinczy Ferenc: *Fogságom naplója*. Bp., 1951. 38. l.
3. Kazinczy i. m. 50. l.
4. Kazinczy i. m. 56. l.
5. Kazinczy Ferenc: *Pályám emlékezete*. Bp., 1879. 144. l.
6. OSZK Irattár 49/1876, 182 (403)/1876.
7. Benda Kálmán: *A magyar jakobinusok iratai*. (MJI) II. köt. Bp., 1952. 93. l.
8. Benda: MJI II. 796–797. l.
9. *Magyar Könyvszemle*, 1876. 115. l.
10. OSZK Irattár 87/1876.
11. OSZK Irattár 78/1878
12. [Berzeviczy Gergely]: *Der Majestätsprozess in Ungarn*. H.n. 1800. Közli Benda: MJI II. 355. l.
13. Hajnóczy R. József: *Hajnóczy József élete 1750–1795*. Győr, é.n. 23–24. l.
14. [London, British Museum. Department of Printed Books.] *General catalogue of printed books*. Vol. 1–263. London, 1959–1966. (A továbbiakban BMC) – BARBIER, Antoine Alexandre: *Dictionnaire des ouvrages anonymes*. Tom. 1–4. Ed. 3. Paris, 1872–1879. (A továbbiakban Barbier.)
15. Holzmann, Michael–Bohatta, Hanns: *Deutsches Anonymen-Lexikon*. Bd. 1–7. Weimar, 1902–1928. (A továbbiakban H.–B.)
16. Benda: MJI I. Bp., 1957. 719–722. l.
17. BMC 148. köt. 571. h.
18. BMC 57. köt. 701. h.
19. A források általában Martinovicsnak tulajdonítják, de Benda: MJI I. 846. l. ill. II. 282. l. nem őt tartja szerzőnek.
20. BMC 140. köt. 230. h.
21. Barbier i. m. II. 905. h.
22. Barbier i. m. I. 442. h. szerint a munka a „Système de la nature” rövidített kiadása.
23. BMC 134. köt. 790. h.
24. BMC 48. köt. 111. h.

25. Barbier i. m. IV. 537–540. h.
26. BMC 89. köt. 41. h.
27. Barbier i. m. IV. 515. h.
28. Barbier i. m. I. 538. h.; BMC 7. köt. 520. h.; BMC 57. köt. 630. h.; Barbier i. m. I. 726. h., ill. a Chevalier du Pelican-ra vonatkozóan Paris, Bibliothèque nationale, *Catalogue général des livres imprimés de la – –. Auteurs*. 198. köt. 38. h. (A Paris 1897–1981 között kiadott katalógus adataira a továbbiakban Bibl.nat.-ként hivatkozom.)
29. Barbier i. m. II. 178. h.: általában Mirabeau grófnak tulajdonítják, de: „Baudouin m'a avoué qu'il en était le seul auteur”.
30. Barbier i. m. I. 437. h.
31. Barbier i. m. II. 905. h.
32. BMC 176. köt. 319. h.
33. Barbier i. m. IV. 1072. h.: A szerző Jérôme Charlemagne Fleuriau, Marquis de Langle is lehet. A könyvet a spanyol udvar óhajára elégetésre ítélték.
34. Bibl.nat. 63. köt. 287. h.
35. BMC 74. köt. 469. h.
36. Magyar fordítása – e példány alapján – a Gondolat Kiadó *Magyar Hirmondó* c. sorozatában jelent meg. A kiváló bevezetéshez keresték a possessor nevét is; sajnos akkor nem sikerült kideríteni.
37. Bibl.nat. 54. köt. 1162. h.
38. Barbier i. m. I. 238. h.: Nem Albertus Magnus a szerző, noha neki tulajdonítják.
39. H.–B. 4. köt. 13.429. tétel.
- 39^a A mű valódi szerzője: ZÖLLNER, Friedrich. Pavercsik Ilona volt szíves felhívni figyelmemet Mályusz Elemérnek a korábbi feltételezésekkel szembeni, hiteles szerzői megállapítására (in: Sándor Lipót főherceg nádor iratai. Bp., 1926. 81. l.³)
40. Kosáry Domokos: *Művelődés a XVIII. századi Magyarországon*. Bp., 1980. 279–280. l. Taglalja Martini magyarországi hatását, de ezt a munkát nem neki tulajdonítja.
41. H.–B. 1. köt. 7564. tétel.
42. A magát Castriotto-nak, Albánia hercegének nevező szerzőt Kosáry (i. m. 336. l.) Stefano Zannochiusnak, az OSZK katalógusa Stiepan Zanic-nak oldja fel. Cagliostro-szerű kalandorként említi, s a mű eredeti címét is megadja a *Gesamtverzeichnis des deutschsprachigen Schrifttumes 1700–1910* (a továbbiakban GV) Bd. 159. 130. l. Nálunk a névalak a BMC 262. köt. 1045. h. szerint szerepel.
43. BMC 203. köt. 409. h.: Eredetileg németül jelent meg; mind a francia, mind az angol kiadás fordítás.
44. H.–B. 4. köt. 5077. és 5080. tétel
45. BMC 238. köt. 704. h.: Nem közöl szerzőt, csupán Thurlow nevét oldja fel.
46. BMC 104. köt. 403. h. s más források egyértelműen H. C. Hirzel-t közlik, annál is inkább, mert ő volt a *Der Philosophische Bauer* szerzője. Hogy a kortárs „Iselins Patriot”-ként iktatta könyvtárába a kötetet, annak nyilván az volt az oka, hogy Isaac Iselin „*Über den Geist des wahren Patriotismus...*” c. műve ismert könyv volt.
47. A BMC sem közöl szerzőt, sőt angol eredetét sem.
48. Paine-nek ilyen „Levele”, pontosabban valamelyik levelének ilyen című német fordítása nem azonosítható.
49. Kosáry i. m. 354. l. „Molnár János (1717–1818) ... pesti evangélikus lelkész olyan nyilvánvalóan antifeudális volt, hogy névtelen röpiratának... szerzőjét az utókor jóideig Hajnóczy Józsefben kereste”. – A sors keserű fintora, hogy Molnár kereste fel Hajnóczyt kivégzése előtt, lelki vigasz nyújtása végett. Kazinczy elmondása szerint (*Fogságom naplója* 54–55. l.), amikor Novák kapitány Molnárt bevezette Hajnóczy cellájába, az azt mondta: „Az ön hivatalát egész életemben becsültem. A lelkészek között is vannak jó emberek. De azt hiszi, nem tudom, hogy protestáns jezsuitaként kapcsolatban van a rendőrséggel és polgártársait bevádolja az udvarnál? Takarodjék...”
50. Bibl.nat. 209. köt. 999. h.: csak német nyelvű kiadás szerepel, azzal a megjegyzéssel, hogy Peter Guillaume lelkész az előszót szignálta.
51. BMC 236. köt. 44. h. Jean-François Dreux du Rاديernak tulajdonítja, míg Barbier IV. 675. h. szerint a gyűjteményes munka kiadója nem állapítható meg.
52. Az átadási „pótjegyzék”-en e tételnél a megjegyzés: Kívülről írónnal áll „Laczkovics”. – A kötetet azonban valamikor átkötötte az OSZK, s így ez a possessor-feltüntetés megsemmisült.
53. Benda: MJL. II. 14. l.

54. OSZK Irattár 1073/1876.: Jegyzék azon irományokról és tárgyakról, melyek Hajnóczy Józseftől elfoglaltván, a főméltóság magyar királyi kúria levéltárában pótlólag találtattak.
1. Index populorum Regni Hungariae locorum. Kézirat. 2. kötet.
 2. Nomina possessionum et possessorum Comitatus Varasd. Detto 1.
 3. Királyi és egyéb régi okleveleknek Katona, Pray, Kovachich, s más történészek ismert munkáiból leginkább az Árpád-korra vonatkozólag kiírt, s évszám szerint összeállított másolatai... 1. csomag.
 4. Magyar köz és magánjogi jegyzetek, vegyes Szerém megyét illető statisztikai adatokkal, háztartásra vonatkozó feljegyzésekkel és belletristikai kivonatokkal ... 2. csomag.
 5. Magán-levelek. (136 darab) ... 1. csomag.
 6. Szabadkóművesi jegyzetek és nyomtatványok. 1. kis csomag.
 7. Bőr-tokban a szabadkóművesi bőrkötényke. 1. kis csomag.
- A Hajnóczy-féle iratok a kéziratárban nem azonosíthatók egyértelműen ezekkel a meghatározásokkal vö. Bónis György: *Hajnóczy József Bp.*, 1954. 9–10. l. ahol felsorolja a kéziratári anyagban lévő jelzeteket és azok – már az OSZK-ban kapott – címeit.
55. Bónis i. m. 129. l.
56. Kazinczy Ferenc: *Jegyzések*. In: Benda: MJI III. Bp., 1957. 367–368. l.
57. Bónis i. m. 129. l.
58. Kazinczy: *Pályám emlékezete* 144. l.: „... hozzám küldé nyelvmesterét, kitől ő hat hét alatt tanulta meg az angol nyelvet”.
59. Szinyei József: *Magyar írók élete és munkái*. 13. köt. 991. h.: *Projectum de celeriori administratione justitiae in Regno Hungariae*. Posonii, 1790.
60. Somkuti Gabriella: *A Széchényi Könyvtár gyarapodása. 1848–1856. Az OSZK Évkönyve. 1967.* 108–109. l.
61. Nagy Iván: *Magyarország családai*. 2. köt. Pest, 1858. 174–175. l.
62. Szinyei i. m. 4. köt. 667–668. h., Zoványi Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténelmi lexikon*. Bp., 1977. 249. l.
63. Szinyei i. m. 13. köt. 603–604. h.
64. Szinyei i. m. 1. köt. 1225–1227. h.

DIE BIBLIOTHEK EINES UNGARISCHEN JAKOBINERS

(DIE BÜCHER DES JOSEF HAJNÓCZY IN DER NATIONALBIBLIOTHEK SZÉCHÉNYI)

B. WIX

Josef Hajnóczy war einer der – im Jahre 1794 zum Tode verurtheilten und hingerichteten – ungarischen Jakobiner. Dem Studium nach war er Jurist, ein ausserordentlich begabter und gebildeter Mann von hoher moralischer Integrität und mit umfassenden wissenschaftlichen Kenntnissen. Bei dem Jakobiner-Prozess wurde seine Bibliothek konfisziert, nach seiner Hinrichtung aber wurden manche seiner Bücher, die das Gericht als „unschuldig“, d.h. nicht aufrührerisch betrachtete (Klassiker, Wörterbücher usw.) seiner Schwester zurückerstattet. Diejenigen aber, die als revolutionär gekennzeichnet wurden, blieben in staatlichem Eigentum, aufbewahrt beim Gericht. Beinahe ein Jahrhundert nach dem Prozess, 1876 übergab das Höchste Gericht Hajnóczys Bücher und Handschriften der ungarischen Nationalbibliothek. Zu allererst erwog die Direktion diese Bibliothek als eine Sondersammlung geschlossen aufzustellen, am Ende aber wurden die Bücher in den Bestand – ohne besondere Kennzeichnung – eingereiht. Bei der Übergabe jedoch wurde glücklicherweise eine ziemlich genaue Liste verfertigt, aufgrund dessen in dieser Publikation die Rekonstruktion der Bibliothek mit ergänzter Titelaufnahme und Signatur-Angabe erfolgen konnte.

Die insgesamt 301 Posten zeugen von den weitläufigen Sprachkenntnissen und der regen Aufmerksamkeit mit welcher Hajnóczy die politischen und wissenschaftlichen Ereignisse seines Zeitalters

verfolgte. Und wenn wir noch in Betracht nehmen, dass er ein nichtadeliger und dazu ein Protestant war, der im damaligen Ungarn nur während der kurzen Regierungszeit Josefs II. ein Amt bekam, ansonsten nur als Sekretär von Aristokraten seinen Lebensunterhalt verdiente, dann müssen wir die Zahl und Auswahl seiner Bücher und die Tatsache, dass der Anfang 1794 verhaftete Hajnóczy in 1793 herausgekommene Bücher bereits angekauft hatte, wahrlich hoch schätzen. Die Bücherliste zeugt auch davon, dass im 18. Jahrhundert die Intelligenz in Ungarn (und die Aristokraten, die deren Arbeitgeber waren), mit allen wichtigen wissenschaftlichen und politischen Ereignissen der Umwelt bekannt waren.